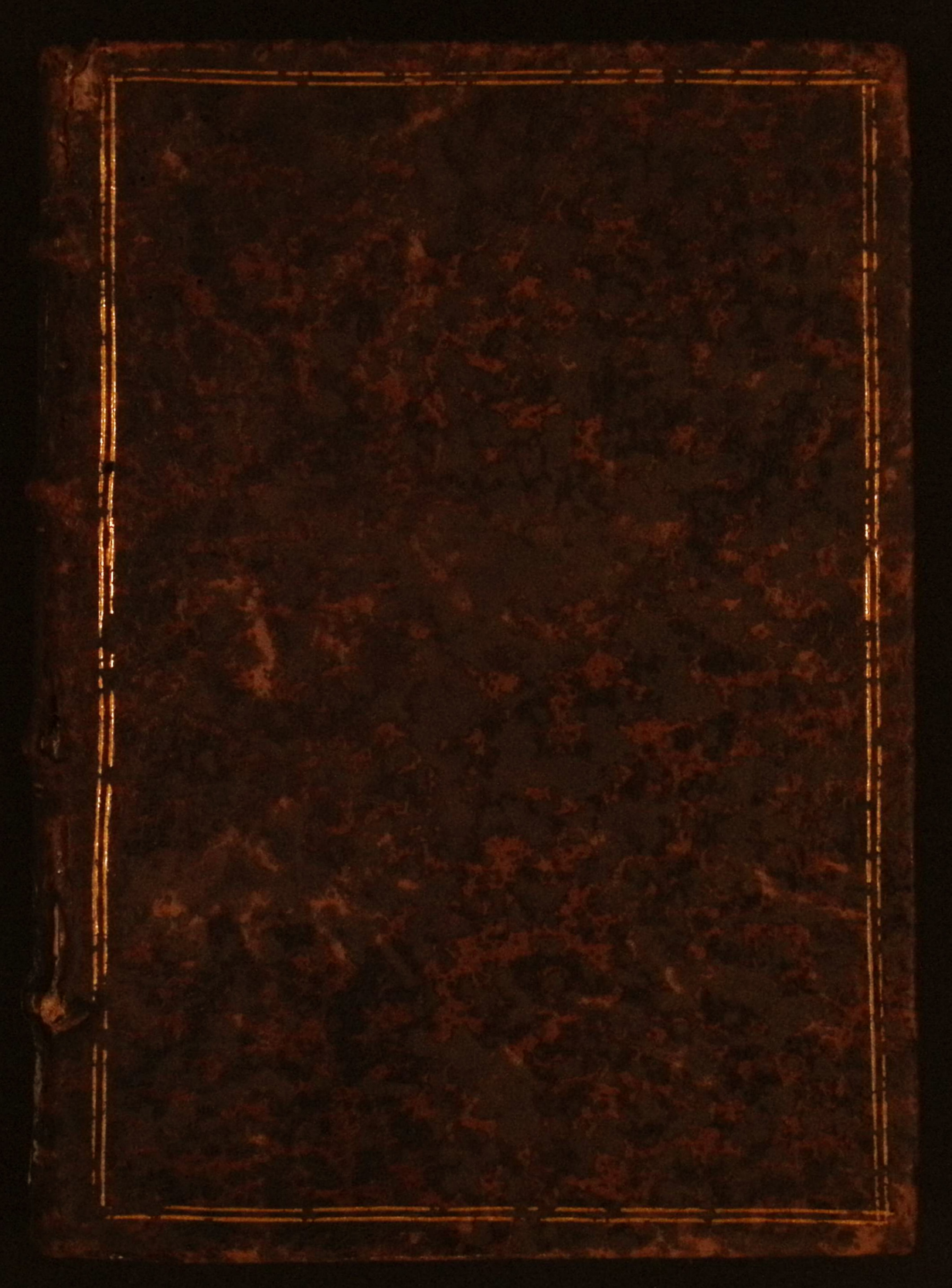
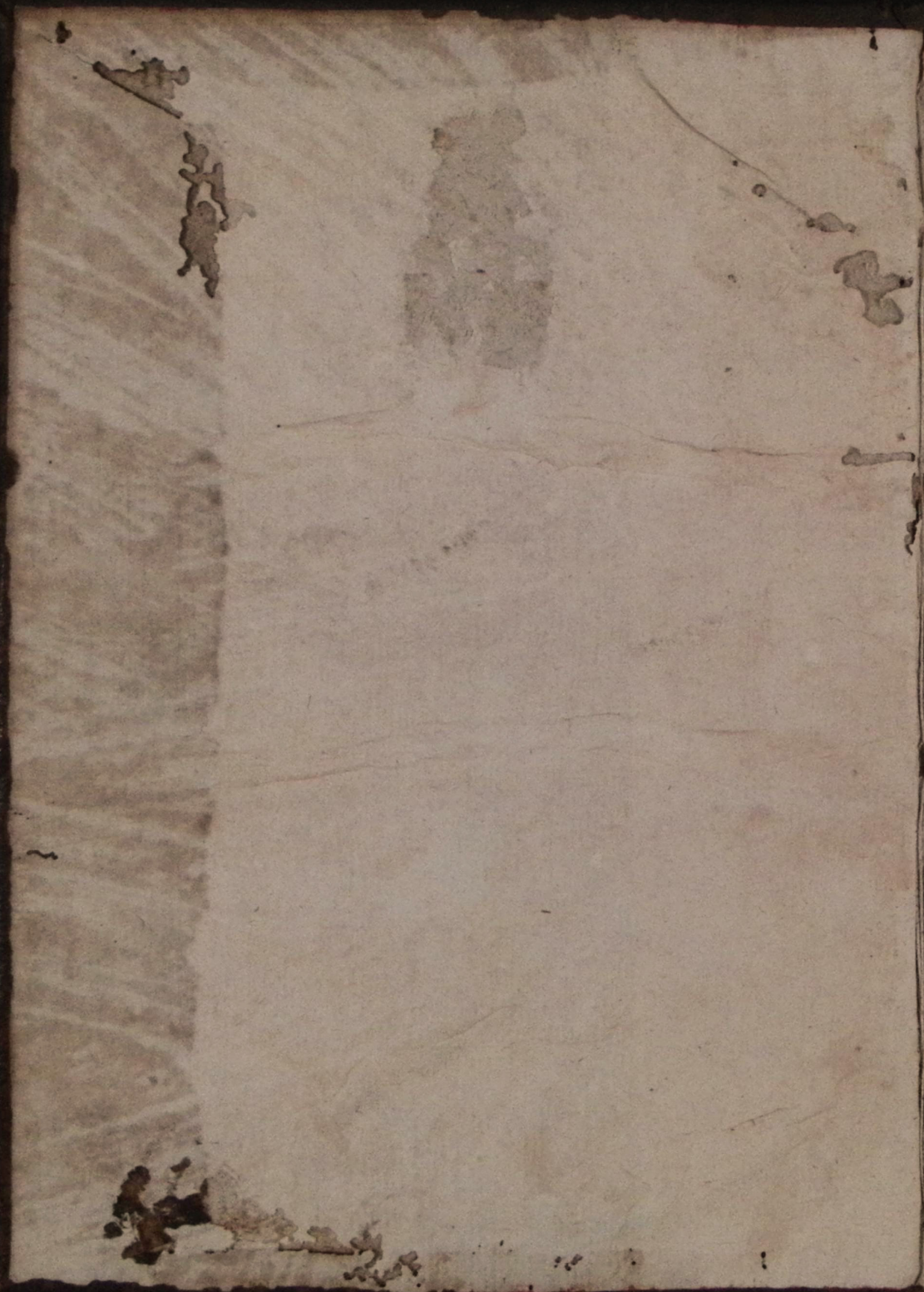

13. c. 16

IN PADOVA

Appresso Gasparo Cucchiani.

M. DC. XX.

Ad instantia dell'Autore.

Con licenza de' Superiori.

4
APOLOGIA
DICTORVM
ARISTOTELIS
DE CALIDO INNATO.

Aduersus Galenum .

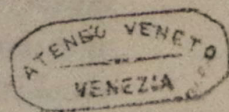
CAESARIS CREMONINI
CENTENSIS
IN SCOLA PATAVINA

Philosophi Primæ Sedis.

A D

Illustris. & Excellentis.

DOMINICVM MOLINVM
SENATOREM PRVDENTISSIMVM.

VENETIIS, MDCXXVI.

Ex Thypographia Deuchiniana .

APOLOGIA

DICTORVM

ARISTOTELIS

DE CALIDO INNATO.

Adversus Galenum.

CAESARIS CREMONINII

CENTESIS

IN SCOLA PATAVINA

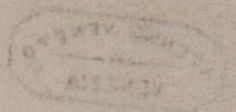
Philosophi Primæ Sedis

AD

Illustrat. & Excelsionis

DOMINICVM MOLINVM

SENATOREM PAVENTISIAM

VENETIIS, MDCCXXVI.

Ex Typographia Duchiniana.

ILLVSTRISSIMO³

A T Q V E

EXCELLENTISSIMO VIRO
DOMINICO MOLINO

SENATORI PRVDENTISSIMO.

CAESAR CREMONINVS F. P.

Quod tuo nomine inscribo volumine
est exiguum: Apposite ad eum Se-
natorem, qui Patriam virtutibus
ornat, & sapientia in ea fouenda est
totus, iuxta illud Horatii ad Au-
gustum.

,, ——— in publica commoda peccem

,, Si longo sermone morer tua tempora

Res ipsa non adeò exigua. Agitur hic fundamentū
artis Medicae, quae aut in perniciem, aut in corporum
salutem. Sermo de calido, quod vocant innatum; hinc
vita homini, & interitus. Disputatio pro Aristotele
contra Galenum; ille totius sapientiae, hic inter Medi-
cinae Principes. Ego quidem nihil mihi arrogo, sed pu-
to eum, qui pro Magistro aliàs Apologiam instituit, nō
posse sine defectionis crimine in hoc vno deferere.

Quamquam non magis ipsius dignitas, quàm veritatis

A 2 studium

studium me allicit. Seorsim verò hoc ab alijs perscrutationibus medicis, quale prorsus Domi deambulando, vt consueui Scholaribus scribentibus, dictabam, in vulgus edo, quòd sic tempus, & occasio expostulat. Estò in primis præscriptum Lucretij illud.

- ,, Define quapropter, nouitate exterritus ipsa,
- ,, Expuere ex animo rationem, sed magis acri
- ,, Iudicio perpende, & si tibi vera videtur,
- ,, Dede manus, aut si falsa' sit, accingere contra.

*De ipso opere quidquid alijs visurum sit, non multum laboro. Hoc certè non tam meo, quàm præstantium Virorum iudicio facio, quòd tibi illud Illustrissime, & Excellentissime Moline volens libens dò dico. Nam primum res ipsa controuersa cui alteri, quàm tibi erat committenda, qui communi litteratorum calculo de omni scientiarum studio arbitrer datus es? Deinde, cum boni, & docti omnes te colant, & suspiciant, cur ergo vtrorumque studiosus Patronum non quæram? imò potius non agnoscam? Memini enim, cum primum Patavium Veni, auditorem te habuisse, & meæ Scholæ egregium fautorem, generose Adolescentem indolis, & ad Heroicum splendorem factæ; ne sit mihi amplius de eius patrocinio dubitandum, quem vltro semper te-
nuitatis meæ æquissimum æstimatorem sum expertus. Tu, inter maximas Reipublicæ curas, quibus urgeris, labores hosce, & obseruantiam nostram æqui boni que-
consule. Viue diu, & vale.*

DICTATA^s CAESARIS CREMONINI

In Scola Patauina Phylosophi Primæ Sedis.

DE CALIDO INNATO.

DICTATVM PRIMVM.

*Proponitur occasio, vtilitas, & ordo disputationis.
Elementorum qualitates quomodo se habeant
in compositione mistorum. Tres dubita-
tiones circa hoc.*

Aristoteles secundo de Anima textu 40. disputabat aduersus dicentes, ignem esse causam augmenti, & in textu 41. colligebat, ipsum esse concausam, quia calidum sit veluti animæ instrumentum ad ea opera, quæ pro auctione requiruntur. Hoc dat nobis occasionem habendi tractatum, quem aliàs sumus polliciti de calido innato: illud enim calidum, quod est animæ instrumentum ad opera vitæ est calidum, quod vocant innatum. Huius tractatio est maximè difficilis propter multa,

multa, quæ à scriptoribus in hac consideratione
 dicuntur, præsertim, quia multa etiam in illo-
 rum dictis est confusio; quocirca a nobis magis
 accuratè res est consideranda. Videbimus autem
 inuolutiones præsertim recentiorum. Et quan-
 tum ad Medicos considerabimus solum Gale-
 num; quantum ad alios considerabimus, quæ
 dicit Albertus in libro de Animalibus. Est au-
 tem hæc consideratio, & maximè digna, & ma-
 ximè utilis; tùm secundum se, quia scire per se
 est bonum; tùm etiam, quia ex hac considera-
 tione aperietur via ad intelligenda plurima, di-
 gna scitu in Animalibus, & in homine: velut ea,
 quæ dicuntur de Iuuentute, Senectute, Vita, &
 Morte, & alijs talibus. Quòd si etiam contingat,
 vt hæc consideratio afferat iuuamentum Medi-
 cinæ, vt nos credimus, tanto magis erit utilis;
 Quocirca nulla ex parte iste labor potest esse va-
 nus. Modus autem considerandi mihi iste erit,
 vt dicam ad veritatem accipiendam, non ad cō-
 tentionem, & ad conuincendum aliquem, qui
 oppositum sentiat. Dabo etiam operam, vt or-
 dinatè, & dilucidè dicam vitando omnem con-
 fusionem, quam aliqui videntur affectasse. Si af-
 feram quod verum est, bonum est, vt dilucidè
 afferam, vt possim intelligi. Si hoc nō attingam,
 oportet clare dicere, vt ab omnibus intelligar,
 &

& possit mea opinio reprehendi. Assumo enim hunc laborem ad doctrinam, tum vestram, tum meam. Si rectè dixerò, vos docebimini, sin minus aliqui fortè erunt, qui me docebunt, quòd mihi erit gratissimum. Est enim Phylosophificum etiam propria reprobare propter veritatem. Vt autem satisfaciam his, quæ dixi, mihi recurrendum est ad illud Aristotelis dictum quod ignoratis communibus, nò bene possumus propria speculari, quod non obseruauit (mihi ignoscatur) Galenus: in solo enim homine versatus est, ignorando, qualiter res se habeat simpliciter in natura animantium. Ego igitur pro ingressu ad tractationem, mihi hoc in primis duco faciendum, vt explicem, quomodo se habeant qualitates elementares in compositione omnium mistorum, ad quorum compositionem elementa omnia concurrunt; Elementa sunt Ignis, Aer, Aqua, Terra: qualitates calidum, frigidum, humidum, siccum. Omnia igitur elementa esse in misto, ita vt mistum ex omnibus sit constitutum, habemus ab Aristotele secundo de Generatione textu 49. & si aliquis hoc negaret, deberet respondere demonstrationi, quam ibi Phylosophus adducit, & respondere sensui, quo à misto in illius putredine cernuntur singula elementa separari, quod habetis in quarto Metheorum in principio.

cipio. Modo ista elementa veniunt ad compo-
 sitionem misti per mutuam actionem, & passio-
 nem, quæ est secundum contrarias qualitates,
 quibus formantur, & sunt caliditas, frigiditas,
 humiditas, & siccitas: Ex his qualitatibus duæ
 sunt actiuæ, quæ habent vim effectiuam, duæ
 passiuæ. Actiuæ sunt calidum, & frigidum; pas-
 siuæ humidum, & siccum. Doctrina est Phyloso-
 phi in principio quarti Metheorum, quæ per sen-
 sum in operibus istarum qualitatum est mani-
 festa; Et prout requiratur aliqua explicatio eam
 habebitis, tùm apud Expositores, tùm in nostra
 lectura scripta super illo quarto; præsens enim
 occasio refugit, vt in istis immoremur. Accipia-
 tur itaque, quòd in misti compositione concu-
 runt calidum & frigidum efficiendo; humidum,
 & siccum patièdo. Effectio modò essentialis fri-
 gidi est congregatio homogeneorum, & ethe-
 rogenorum, vt ibi Philosophus, & sensus de-
 monstrat. Si enim in aqua sint plume, palca, li-
 gna, ferrum, & alia, frigidum simul in glacie
 omnia congregat, Efficiètia vero calidi con-
 sistit in congregatione homogeneorum segre-
 gando ad hunc finem etherogenea, sic ignis
 congregat lignum in vnam flammam, seperat
 autem ferrum, quod sit in illo. Quando a prin-
 cipio Elementa veniunt ad misionem sunt e-
 theo-

therogenea, quia sunt diuersarum specierum, tunc ergo potissimum inualefcit actio frigidi ad conferuandum illa vnita ad hoc vt possint vicissim agere, & reagere pro misti compositione. Interim etiam calor debet agere ad ipsa reducenda in naturam homogeneam, ad quod faciendū coadiuuat etiam frigidum, & calorem tēperando, & illa (vt dicebam) vnita conferuando. Fit igitur inter elementa pro mitione actio talis, donec sint redacta ad vnionem, quod est reduci ad esse simile; & tunc actio calidi maximè viget, quia sicuti illius essentia est facere similitatem, ita eiusdem essentia est illam factam continere. Tunc autem dicitur esse facta similitas, quando quęlibet pars misti est mista; tunc enim vnumquodque elemētum est in vnoquoque, & facta est vnio formarum ipsorum elementorum, ex qua resultat vnus actus essentialis, qui est forma misti, sub qua forma misti calidum se habet ad continendam illam homogeneitatē. Et donec durat calidum in tali vigore, etiam mistum conferuatur, quando calidum amittit suū vigorem, vt in putredine, etiam mistum resoluitur. Quæ doctrina est euident ex quarto libro Metheororū. Sic igitur se habet, simpliciter loquendo, constitutio misti ex quatuor elementis, & sic se habet calidum simpliciter in omni com-

positione, quæ sit ex quatuor elementis. Sunt modo dubitationes Vna est quâ excitauit Olimpiod. hoc pacto. Omnes quatuor qualitates simul cum quatuor elemētis sunt in misto ad mistum constituendum: efficiens autem non potest remanere pars sui effectus, quia sic efficeret se ipsum. Quomodo igitur potest esse verū, vt inter qualitates elemētales, calidū, & frigidū sint effectiue? Altera dubitatio est. Nos obseruamus alia esse mista à prædominio frigida, alia à prædominio humida, & alia sicca, quod videtur non posse esse, stante doctrina superius posita; diximus enim calidum in omni misto continere mistionem adiunctam formæ ipsius misti, hoc videtur inducere, quòd omne mistum sit à prædominio calidum, quod si sit verum, quomodo seruabitur, quòd aliqua mista sunt à prædominio frigida, aliqua humida, aliqua sicca? Terrio dubitatur propter animata, & præcipue propter animalia. In animalibus enim, & in omnibus animatis sunt partes diuersæ, quæ sunt diuersorum temperamentorum. Sequitur ex doctrina supra posita, quòd in diuersis partibus sint diuersi calores continentes diuersas similaritates. Si autem hoc sit, quomodo isti calores in vnum veniunt; ita vt dicatur mistum animarum esse vnum, & habere vnum calorem ad se ipsum confer-

seruandum nutritione, & alijs requisitis ad operavitæ? De his respondendum, quod faciemus in sequenti.

DICTIONVM SECVNDVM.

*Diluuntur tres propositæ dubitationes. In omnibus compositis ex elementis est calor temperamenti,
& hic est calor innatus. Et probatur.*

Rima dubitatio sic resoluitur. Quando dicit Philosophus calidū, & frigidū esse effectiua, nō respicit ad misti productionē, quæ debet fieri, quasi velit dicere, quod sūt causæ effectrices in productione misti; sed respicit ad duas alias qualitates, humidum, & siccum, & inquit, quod in comparatione ad illas habent rationem effectiui, quia congregant, continēt, & terminant illas, dū omnes simul mutuò agūt, & patiuntur. Quare nulla est dubitatio. Quod enim dicitur de efficiente, ipsum non remanere partem sui effectus, intelligitur de primo efficiente rei, quæ efficitur, productiuo. Adiungitur etiam, quod quando dicit Aristoteles, omnia elementa esse in misto, istud est intelligendum, quatenus omnia concurrunt ad misti generationem, nihilominus propriè loquēdo mi-

sta tamquam ex materia sunt ex terra, & aqua. Quod quidem dictum, si velit admitti cautè est intelligendum. Etenim reuera omnia quatuor elementa sunt in misto, tamquam materia receptiua actus, qui est forma misti. Cautè igitur (vt dicebam) recipiendum est illud dictum hoc modo, quòd præcipue mista cõstāt ex terra, & aqua, quia ista sunt densiora elementa, quæ videntur maximè esse ad soliditatem, & cõsistentiam misti. Sic dicebat Aristoteles secũdo de Generatione textu 49. Terra enim inest omnibus, quia vnum quodque est maximè, & multum in proprio loco. Cum itaque omnia mista, vel saltem maxima pars sint circa terram, & aquam, maximè, & multum de istis elementis debent participare. Quod etiam aparet ex sensu, quia videmus in omni mistorum constitutione, rem sic se habere. Et ratio suadet, quia si mista debent conseruari ex loco, in quo sunt, debent maximè conformia esse principijs ex eodem loco concurrentibus ad illorum productionem. Sic potest haberi aliqua rationabilitas illius dicti, alioquin falsum est, nõ esse omnia elementa in mistis, quæ uerè sunt mista. Tertium adhuc est obseruandum, quòd qualitates elementares, per quas elementa ueniunt ad misionem, sunt instrumenta externi efficientis, quod est semen in animatis, & sim-

& simpliciter loquendo Cœlum, quatenus potestea particulariter sibi subordinat talem aliquam cōstitutionem in partibus Mundi, ubi fiat generatio alicuius misti. Cum igitur calidum, & frigidum, ex quibus componitur mistum agant ad illam compositionem tãquam instrumenta, non est inconueniens eadem remanere, ut materiam, quia in naturalibus causa instrumentalis reducitur ad causam materiale. Ita ut propositio, quę dicit effectiuum non remanere partem effecti, sit semper intelligenda de proprio effectiuo. Vno exemplo rem declarabo. Fit aurum, & argentum in mineris, & fit per mitionem elementorum mutuò agentium per has qualitates, ut diximus calidum, & frigidum. Ibi nō sunt prima effectiua loquēdo de frigido, & calido, ex quibus cōponuntur aurum, & argentum, sed est uirtus minere, q̄ utitur istis prout est Cœlo subordinata ad oīa generāda sui generis, & suę cōditionis. Hoc esse uerum patet, quia ubi est minera auri, ibi nō est præcisē argenti, quia uires ad hæc metalla generāda sunt distinctę. Quid sit ista uirtus, & quō sub Cœlo ordinata alicubi sit, dicēdum partim in Tractatu de Cœli efficiētia in Mundū sublunārē, partim in Tractatu pprio habēdo de Metallis. Recurrere solent ad influentias, de quibus suo tempore dicetur. Altera dubitatio erat, quo-

quomodo possit esse, vt vnū mistum sit aut frigidum, aut humidum, aut siccum a prædominio; ex doctrina enim proposita videtur dicendum omne mistum esse a prædominio calidum, postquam calidum est illud, quod continet mistionem. Non est difficilis responsio, si dicta sint benè intellecta. Dicitur calidum continere mistum, & alia ad illud faciendum concurrentia in ratione solum similaritatis, prout sint redacta ad homogeneitatem, quia calidi est congregare homogenea, & hæc est eius natura. Quomodo-
cumque igitur sit facta hæc homogeneitas, & cū qualicumque prædominio, calidum proportionatum illam continebit. Modo in facienda hac similaritate mistorum, quæ debent generari, potest esse dominium molis cuiuscumque elementi, ita vt continentia, quæ tribuitur calido, nihil prohibeat, quin sint mista a prædominio terrea, & sicca; a prædominio aquea, & frigida, siue humida. Non enim sub ratione talis naturæ dicuntur contineri in misto a calido, sed solum sub ea ratione, qua deuenerunt ad similaritatem. Tertium dictum de varietate mistorum, in animatis, quæ necessario inducit varietatem temperamenti, & caloris, qui sit calor temperamenti, vnde videbatur non posse esse vnum calorem, & vnum mistum animatum, non est difficile

ficile resolvere, quia sicuti partes ille sic diuerse
 simul proportionantur ad vnum animatum cō-
 stituendum sub vna tanum forma, quæ est ani-
 ma, ita illi calores temperamentorum diuerso-
 rum sunt vnus calor in proportionē ad totum,
 & in proportionē ad vnam formam sub qua to-
 ta illa constitutio essentialiter est ordinata. Pa-
 tebit autem in hoc tractatu suis locis, cur ita fie-
 ri oportuerit. Hactenus habemus in omnib. cō-
 positis ex elementis, esse calorem temperamen-
 ti, cuius est continere temperamentum, quia in
 sui esse habet similaritatem, & calidi est congre-
 gare homogenea. Accipite modo hanc conclu-
 sionem, quod iste calor prædictus est ille calor,
 qui dicitur innatus, & sit conclusionis probatio
 talis. Illud calidum, a quo provenit omnibus
 esse, & vivere, & quo alterato, alteratur in omni-
 bus esse, & vivere est calor innatus, quia iste ca-
 lor, qui hæc præstat, debet à primordio genera-
 tionis inesse quibuscunque vsque ad illorum
 destructionem. Sit minor talis. Sed illud cali-
 dum, à quo omnia talia proveniunt, nihil aliud
 est, quàm calidum temperamenti. Ergo calidum
 temperamenti est calidum innatum, vt syllogis-
 mus breuiter sit iste. Illud, in quo constat esse,
 & vivere rerum est calidum innatum. Sed ita
 se habet de calido temperamenti. Ergo est ca-
 lidum

calor spiritus
 calor innatus

Dei p.

lidum innatum. Maior propositio etiam a Medicis concedetur. Minor verò demonstrabitur succedendo. Sed vos dicetis. Si res ita se habet, ut dictum fuit, in omnibus mistis etiam inanimatis debet poni calidum innatum, receptum tamen est calidum innatum poni in animatis. Si gillatim hæc omnia patebunt. Nunc istud accipite, quòd calidum innatum est in omnibus mistis, quamvis diuersimodè se habeat ad actiones, & vsus in his, & in illis. Sic Aristoteles quando definiuit putredinem, quæ est corruptio communis omnium mistorum tam animatorum, quam inanimatorum dixit, putredinem esse corruptionem proprii, & natiui caloris, vnde calor natiuus agnoscitur tamquam quid commune omnibus. Quæret aliquis vltèrius. Quid dicimus calorem innatum esse in humido, & dicemus postea vitam esse positam in calido, & humido. Cur sic? Loquendo generaliter (de vita postea dicemus) cur inquam sic? Si calor continet similaritatem misti, in quo sunt omnes qualitates, cur potius dicitur in humido, quam in secco? Ratio generalis est hæc, quam accipere potestis ab Aristotele secundo de Generatione textu citato. Debet calor temperamenti continere elementa in misto temperata, hoc præstare debet potissimum sibi coniungendo illà qualitatem,

litate, quę magis facit ad hanc vnionem elementorum; talis autem est humiditas, quia est veluti glutem, quo seruantur coniuncta illa, quę sunt congregata, & est ratio terminationis aliorum, quę de se sunt difficulter terminabilia. Ita dicebat Aristoteles, terra sine humido non posset constare, sed oportet illam humido contineri. Quandocumque enim humidum omnino ex illa auferatur, decidet (inquit Aristoteles) Cum igitur ex duabus qualitatibus passiuis humiditas sit illa, quę facit ad determinationem, & continentiam multi, necessarium est calidum, quod debet continere illam sibi associare. Et hæc est generalis ratio, cur calidum humido copu-

lemus; specialis postea in viuentibus,

præsertim ob Medicos, qui ponunt calidum innatum,

& humidum radi-

cale, & pro-

pter

etiam dictum Philosophi, quod vita

consistit in calido, & humi-

do, assignabitur suo

tempore.

DICTATVM TERTIVM.

Docetur diuersitas existendi, quam habet calidum natium temperamenti in mistis, ab ea quam habet in animatis. Similiter differentia humidi eidem adfociati. Cur vita dicatur posita in calido, & humido.

H Abito sermone vniuersali, constitui continuare applicationē ad aīata, vt disputatio sit breuior, & magis dilucida. Si enim interponerentur sententiæ, & dubitationes, redderetur totum difficilius. Applicando igitur, quæ dicta sunt ipsis animatis, hoc primò est considerandum, quam habeat calidum tēperamenti diuersam rationem existēdi in animatis ab ea, quæ existit in mistis. Vniuersalia cōueniunt omnibus particularibus, ita vt illud, quod dictum est de calido cōtinere mistionem, quod facit ratione suæ naturæ, quæ est, vt congreget homogenea, sit etiam retinendum in calido temperamēti animatorum; quia, quod est essentialiter de vniuersali, debet adesse omnibus sub vniuersali contentis. Sed præter hoc habet proprium aliquod, quod conuenit calido tēperamenti in animatis recepto. Calidum quidem in mistis continet

tinet misturam, sed non habet vim agendi in ip-
 sam; ita vt possit intrinsecè operari in suum sub-
 iectum. Præterea non habet agere intrinsecè pro
 conseruatione ipsius misti, sed solum qua ratio-
 ne continet misturam|debet oppugnare extrin-
 secus occurrentibus, vt mistum conseruetur. Et
 donec potest hoc facere tandiu mistum conser-
 uatur, quamdiu ab exteriori alteratur, sic vt co-
 rumpatur amittendo illam virtutem tunc mistū
 destruitur, & si alteratio illa extrinseca sit a calo-
 re ambientis excedente symetriad caloris tem-
 peramenti, ita vt esse calor temperamenti cor-
 rumpatur in suo humido, quod diximus illi as-
 sociatum, tunc fit putredo, quæ est corruptio
 misti, vt habetur quarto Metheoron in princi-
 pio. Calidum modo temperamenti in animatis
 non solum habet ista facere, sed habet vsum pro
 animæ operibus, & potest agere intrinsecè in suū
 subiectū pro cōseruatione, & sui ipsius, & totius
 animati. Habet autem hoc facere prout est sub-
 ordinatum animæ, quæ ad varia opera est desti-
 nata. Primum quidem opus animæ est nutritio,
 quia vita consistit in nutritione. Iste calor tem-
 peramenti præcipuè debet deferuire huic operi,
 quod facit concoquendo nutrimentū, & dispo-
 nendo partes nutriendas ad receptionem, veluti
 illas rarefaciendo, & tandem omnia præstando,

quæ pro nutritione requiruntur. Quoniam itaque sunt variae partes nutriendæ, quæ requirunt uarium calorem sibi proportionatum, ideo sunt varia temperamenta, & variè conseruanda in animatis, quæ quidem in omnibus conseruantur modo prædicto cum adiunctione eius, quod paulo post dicetur. Nunc decet admirari ingenium Aristotelis, & obseruare soliditatem illius doctrinæ. Ista varia temperamenta resutarunt ex varia actione, & passione qualitatuum elementarium, quæ cum sint formatrices elementorum, necessariò habet transmutationem, quæ est substantialis quocumque modo. Quare sicuti in similaribus ista mutua actio definit in vnam formam substantialem, quæ est actus vnus temperamenti similis, & per totum eodem modo se habentis, ita hæc actio earundem qualitatuum in misto aëto, quod est diuersorum temperamentorum debet definire in vnum actum substantialem, qui sit aptus continere, & in vnum colligere diuersa temperamenta, prout etiam diuersitas ipsarum partium est simul materialiter colligata. Iste actus talis est certè diuersus ab actu mistorum, quæ sunt prorsus similia, & hic est actus, qui dicitur anima. Et sic Aristoteles mirabiliter fecit definitionem, quia tota contemplatio concordat sensatis. Derident ipsam, & dicunt. Dixit, quod est actus; quid

quid significat iste actus? & alia talia digna faintate dicentium. Si fuissent versati in natura, hoc vidissent, quod vidit Aristoteles, & est à nobis prædictum, & cognouissent, nihil esse quod potuerit explicare essentiam animæ, quàm dicere, quòd est actus corporis instrumentarij. Per hoc enim constituuntur animata in proprio gradu supra inanimata, & declaratur essentia illius actus, quo informantur. Quoniam postea uidit Aristoteles, quòd etiã operationes animæ, vt videre, & audire sunt actus, & sunt actus corporis instrumentarij; videre enim est actus visuæ, & audire est actus oculi, qui est corpus instrumentarium, ideo rem omnem optimè intelligens adiunxit, quòd anima est actus primus, idest actus essentialis constituens esse organicum ad differentiam uisionis, quæ est actus superueniens ipsi organo, quæ omnia organa per calidum prædictum viuificantur ad vsum operationum, ad quas sunt facta, modo, & ratione inferius dicendis. Habemus hæcenus diuersitatem, quam habet calidum temperamenti natiuum in mistis similaribus, & in instrumentarijs. Ne aliquid prætermittamus, quod possit facere ad doctrinam, & ad cõplementum considerationis, oportet etiam videre de differentia humidi, quod diximus sibi adsociare hoc calidum innatum, &
opor-

oportet explicare¹, quomodo particulariter vita
dicatur posita in calido, & in humido; cum ta-
men calidum, & humidum sint etiam in alijs mi-
stis, quæ vitam non habent. Ad memoriam reuo-
cate dictum superius, quod humidum associatur
calido pro continentia, quam debet facere cali-
dum; humidum enim est veluti glutem, quo li-
gantur partes. Quare calidum per humidum me-
lius, & facilius potest facere continentiam hoc
solum est in mistis, quia ut dictum fuit, nihil aliud
debet facere calidum in mistis, quam continere.
In animatis modo habet aliud opus, ut vidistis.
Istud autem opus, vniuersaliter loquendo, est
agere ad vitam animati; agitur autem ad hoc pri-
mo per nutritionem; abolita enim nutritione,
actum est de vita animati. Quare calidum ad ali-
usum sibi in animatis humidum adiungit; de-
bet enim fieri conseruatio animati per nutritio-
nem. Nutritio fit per concoctionem alimenti. Et
concoctio alimenti, quæ facit ad nutritionem, est
præcipue elixatio, quæ elixatio fit per calidum,
& humidum. Et primæ partes, quæ sunt nutrien-
dæ in animali, (talis autem est caro) habent hoc
temperamentum, ut calidæ sint & humidæ. In
alijs ficcioribus fit concoctio per calidum, & hu-
midum, licet minus humidum, quod etiam hu-
midum facit ad faciliorem receptionem, & ad me-
liorem

liorem distributionem. Associat igitur sibi calidum humidum, quod vocant radicale propter huiusmodi vsum, præter continentiam communem etiam mistis inanimatis. Vita verò dicitur rectè posita in calido, & humido, quod & sensu videmus, quia senes ad mortem tendentes frigidi sunt, & sicci. De re igitur nullum est dubium. Ratio vero, cur dicatur vita esse in calido, & humido, si etiam in his, quæ non habent vitâ, est tamen calidum, & humidum, satis habetur ex superioribus, quia ad calidum, & humidum, in quo consistit vita, requiruntur illæ operationes, quæ superius sunt dictæ, quas non potest habere calidum in corpore simili; requiritur enim diuersitas partium propter diuersitatem actionis, quæ requiritur ad complementum talium operationum. Exemplo: Debet cibus cōuerri in carnem, requiritur multiplex actio, quæ varias partes diuersorum temperamentorū requirit. Venter facit vnâ coctionem Hepar vltiorem, Cor exactam, inde autem ad partes distribuitur nutrimentum, quod debet partibus assimilari per actionem proprii caloris. Tertium vnum est considerandum, quòd calor temperamenti in animatis est varius in varijs partibus variè temperatis, cum tamen animatum sit vnū, oportet huic calori attribuere aliquam vnitatē,

& ideo oportuit in perfectis animalibus adesse cor, quod sua actione sanguinem, & spiritum faciat, quos transmittat ad partes ratione vsus, qui dicendus erit.

DICTATVM QVARTVM.

Datur vnum calidum commune, quod est fons, & principium totius caliditatis. Et hoc est positum in corde in perfectis Animalibus.

NAræ partes, quæ fuere requisitæ ad Animal constituendum etiam materialiter, quatenus scilicet corporeæ sunt, simul connectuntur, quod requirit animalis vnitas, habent postea etiam pleniorẽ coniunctionem sub forma, quæ est anima, cuius quidem animæ cum præcipuum instrumentum sit calor, oportuit etiam vniri calores varios variorum temperamentorum in varijs partibus, ratione vnus communis caloris, qui esset tamquam fons caliditatis in respectu ad alios calores; ideo natura constituit cor tamquam præcipuum membrum, & caloris fontem, & prouidit, vt ab ipso deriuaretur calor per totum diffundendus, quod fit per spiritus, & sanguinem, qui à corde ad omnes partes transmittuntur. Iste autem calor sic
per

per spiritus, & sanguinem transmittendus est generatus ex ciborum transmutatione a calido temperamenti eiusdem cordis. Vnde sicuti temperamentum illud, cum sit temperamentum principij, habet ueluti communem proportionem ad omnia temperamēta quatenus sunt vitalia, ita calor iste sic generatus ab hoc primo temperamento habet proportionem ad omnia temperamenta calorum in omnibus partibus, prout etiam illi sunt calores de seruiētes ad opera vitæ. Iste vero calor sic participatus habet vim excitandi, viuificandi, & fouendi omnes partium calores ea ratione, qua omne principium habet facultatem ad omnia principiata conseruanda, & perficienda. Quare hic non est diuersus calor; nam similiter est productus à calore temperamenti ipsius principij, qui quidem calor, vt dixi, fuit necessarius ad illud perficiendum, quod proposuimus. Quoniam verò sunt varia temperamenta, & ideò debuit ipse variè applicari pro illorum fomentis, ideo facta sunt à natura aliqua instrumenta ipsi cordi ad id prestandum, veluti factum est cerebrum ad refrigerationem pro sensione. Omnino autem principium est virtute totū, & principium est huiusmodi naturæ, vt quadret, & conueniat omnibus principiaris secundum conuenientiam in illis.

lis requisitam. Vnde iste calor est sic ad vitam temperatus, ut facile accomodetur cuicunque temperamento ad vitam facto. Vnde recipitur in partes secundum modum, & rationem recipiendi illis conuenientem. Hæc enim est propria illius natura, ut taliter se habeat. Et præterea tritum est illud, quod omne, quod recipitur, recipitur per modum recipientis. Vnde varijs partibus recipientibus iste calor variè apratur, prout ille partes requirunt. Hunc vocant Medici calorem influentem. Nos non curamus de vocabulo, & de appellatione, modo res intelligatur, quæ fortè non est aliter intelligenda, quam modo prædicto. Dicer aliquis. Ista temperamenta varia, & ista opera caloris, & animæ, diuersa sunt etiam in plantis, & in insectis, & omnino in animatis, quæ cor non habent. Quomodo igitur se se habet in illis, id quod attinet ad varias operationes, & ad vnionem multorum calorum diuersorum temperamentorum, si ibi non est cor, quod statuimus esse talium principium? Hic oportet accipere doctrinam, quam habet Aristoteles in libro de Respiratione, quæ est doctrina certissima, cum sit conformis sensatis. Inquit Aristoteles. Respiratio est ad refrigerandum principium, quia calor requirit talè refrigerationē. Vnde ubicumque habeatur refrigeratio, quæ præsertim est necessaria

ria ob nutritiuam, non erit necessaria vlla respiratio, modo per aliam viam refrigeratio possit haberi, quia respiratio non est necessaria, vt respiratio, est necessaria, vt refrigerans. Si ergo alia via habeatur refrigerium, frustra erit respiratio. Habetur autem ex continente, & ex ipso nutrimento. Satis Plantæ refrigerantur nutrimento, quod assumunt ex aqua, & terra; satis etiam ex ambiente. Pisces non respirant; satis etiam, & ipsi ex hoc habent refrigeriū, dum viuunt in aqua. Similiter insecta, & aere, & nutrimento sufficienter habent refrigerium. Sic igitur in nostro hoc proposito fuit necessariū cor in animalibus perfectis, & cor faciens operationē, quam diximus, quia animalia perfecta sunt multum dissimilaria, & organizata, & habent multam varietatē patrium, & temperamentorum. Plantæ, & Animalia prædicta sunt parum dissimilaria, & ferè per totum eiusdem temperamenti, licet cum aliqua varietate. Vnde pro præstando eo, quod præstat cor in perfectis, sufficit cōtinuatio ipsorum cum ea parte, quæ est in illis proportionalis cordi; est autē illa in Plantis, à qua mittuntur radices ad trahendum alimentum. Et tanto magis hoc sufficit, quia illa pars proportionalis cordi est vt plurimū veluti adgenerata omnibus partibus, vel pluribus, & per totum diffusa. Sic vi-

demus furculos Plantæ acceptos, & terræ impositos mittere radices, & nouam Plantam germinare, quod non esset, nisi etiam per ramos esset diffusa quomodocumque pars illa principalis, quæ dicitur subire proportionē cordis. Idem uidemus in animalibus infectis, quæ si diuidantur, partes tamen aliquandiu sentiunt, & mouentur; non possunt autem uiuere, ut Plantæ, & partes Plantarum propter defectum instrumentorum. Sic igitur benè dictum est, quod de corde in perfectis animalibus est dictum. Adcò uerò necessarium est, calidum à principio profluens, ut sine illo alia calida in temperamentis partium non possint obire sua opera, & hoc est naturale, & sensatum, quia à principio omnia dependent, & sine principio nullum principiatum, aut operabitur, aut etiam erit. Sic cessante motu Cœli, quod quidē Cœlum per motum habet rationem effectiui ad omnia sublunaria, nullus erit motus, nulla effectio, nullum bonum in sublunariis. Sicut dicebat Plato. Si Deus, qui est omnium principium se se abdicet à Mundo, Mundus non erit, sed in chaos reuertetur, & in illud ens inordinatū, ex quo idem Phylsophus dicit, illum à Deo fuisse factum. Est hoc calidum in humido fundatum, ut supra etiam diximus simpliciter de calido omnium temperamentorum.

Istud

Istud autem humidum debet esse sic temperatū,
ne sit congelabile, aut facile exsiccabile. Qua-
re debet habere medietatem quandam inter ae-
reum, & aqueum; humidum enim aqueum faci-
le congelatur, ita vt videamus Plantas, in qui-
bus fortè sit plurimum humidi aquei in hieme
per ingentia frigora, congelari, vt propemo-
dum faciunt flumina, & dirumpi, & mori.
Sed de hoc erit postea sermo, quando tractan-
dum erit de Iuuentute, Senectute, Vita, &
Morte.

*Calidum innatum esse calidum temperamenti, ipsumq;
calidum elementi iterum probatur. Redditur
ratio, quomodo stante hac sententia fiant
morbi, & febres.*

Confirmatio, quòd calor innatus debeat
esse calor temperamenti, & calor elemē-
taris adhuc potest haberi ex istis. Primò
nō est dubium, quin omne minimum in corpore
animato debeat participare calidum innatum;
ita vt calidum innatum debeat esse ubique. Et
ratio est, quia quodlibet minimum in corpo-
re

re animato uiuit, & nutritur, nihil autem potest
 uiuere, & nutriri sine hoc calido. Ratio itaque sic
 formabitur, calidum innatum debet esse vbique
 per totum corpus animatum, sicut nullum mi-
 nimum eo destituatur. Sed solum calidum tem-
 peramenti potest esse huiusmodi. Quare calidū
 temperamenti erit calidum innatum, & nihil a-
 liud poterit hoc esse, nisi calidum, quod est ex
 temperamento Minor propositio est clara, quia
 ad temperamentum, & mistionem concurrunt
 quatuor elementa, quæ per totum mistum secū-
 dum omne signum sensibile vniuntur sub for-
 ma, quæ calido vritur ad continendam mistio-
 nem in alijs; in animatis vero etiam ad alia ope-
 ra. Quod etiam istud calidum debeat esse cali-
 dum elementare, satis est compertum, quia ha-
 bet operationes calidi elementaris; etenim ha-
 bet segregare etherogenea, & congregare ho-
 mogenea pro facienda nutritione, quæ sunt ope-
 rationes calidi elementaris. Adiungite vltius,
 quod istud calidum innatum debet habere con-
 trarium; etenim quicquid fit per ipsum in cor-
 poribus animatis fit per materiale, & natura-
 lem actionem, & passionem. Modo actio talis,
 & passio requirunt contrarietatem, quia vnum
 debet transmutari in aliud, vt cibus in carnem,
 quod non potest fieri, nisi per transmutationem

materiæ de vna in aliam formam, Hoc autem nō
 potest esse nisi ratione contrarietatis. Omnino
 si consideremus omnia opera, quæ proueniūt in
 corporibus animatis à calido innato, non pos-
 sunt esse opera, nisi caloris elementaris. Habea-
 mus vnum exemplum. Sit Apostema. Calor de-
 bet agere ad illud euincendum (non adiunga-
 mus nunc medicamētā) Calor si fuerit fortis per
 se illud superabit; debet autem superare uon ali-
 ter, quàm materiam concoquendo, vt possit il-
 lam expellere, vt postquam concoxerit, idem ca-
 lor per se ipsum disrumpet Apostema, & mate-
 riam foras mittet. Si quispiam est, qui possit di-
 cere, hæc non esse opera caloris elementaris, &
 caloris contrarium habentis, poterit etiam di-
 cere alia dissona cōtra sensū & ad libitū. Cū igi-
 tur operationes appareāt euidenter caloris elemē-
 taris, qui postea non est calor, nisi tēperamenti,
 necessarium est dicere calorē innatum, quo ani-
 ma utitur ad conseruationem animati esse calo-
 rem temperamenti. Hic libet duo considerare,
 quæ similiter hanc rem declarabunt. Vnum est,
 quomodo stante hac sententia, quam nos poni-
 mus, fiant morbi, & febres præcipuè. Alterum
 est, quod dicunt de actuandis medicamentis a
 calore propter expulsionem humorum febrem
 facientium. De vtroque breuibus. Quantum
 ad

ad primum ! Notum est, istum calorem temperamenti esse positum in mediocritate, & in temperie. Contingere igitur aliquando est necessarium, ut ab aliquibus quibuscunque ualdè alteretur, & opprimatur. In omne, quod illi obijcitur, agit uel ad usum pro nutrimento, uel ad expulsionem ratione nocuenti. Cum igitur illi obijcitur aliquid, quod non faciat ad usum nutrimenti, quinimò deturbet illum calorem natium à sua mediocritate, tunc insurgit ad agendum contra illud pro illius expulsionem. Dum autem non potest ipsum concoquere; ita ut illi dominetur, & ipsum expellat, actio semper magis inualefcit, & dum recipitur calefactio in illam materiam ledentem fit uigrosior caliditas. Et si sumus in termino caliditatis, qui requiritur ad febrem, fit febris. Vnde et à Medicis rectè dictum est, quòd febris est conuersio nativæ caliditatis ad igneam, quæ quidem conuersio fit, & intelligitur modo prædicto, quatenus scilicet calor natiuus agit in obfistens, nec potest illud vincere, reflectit enim quodammodo suam actionem in seipsum, & sic remouetur à moderatione, quæ sibi naturaliter est conueniens, & fiunt febres. Ita uidemus etiam multiplicari calorem factum à Sole cum occurrit alicui reflectenti. Actio enim, quæ deberet ulterius progredi, reuertitur versus suum prin-

principium, & multiplicatur, & inualefcit. Ita docebat Aristoteles in primo Metheorū, & habere potestis in lectura scripta illius libri, vbi agitur de calore facto à sole. Pro varietate postea materiæ, in quam agit calor ad expellendū, fient acrimoniæ, & variæ affectiones caloris, qui dicitur Febrilis per totum corpus. Et si vos aduertitis, quod supra diximus de communicantia calorum temperamenti particularis cum communi calore, qui est in principio quod est cor, facile cognoscetis, quomodo etiam, quando putrescit aliquis humor in aliqua parte separata, vt in ventriculo, vel hepate, uel secundum aliquem morbum particularem, ut in aliquo Apostemate, communicetur tamen noxa cordi, ex cuius affectione fit febris. Hoc sane principio respondebitis, de omnibus contingentibus circa quoscumque morbos, in quibus est affectio caloris: Nunc sit satis dixisse, quia res, quam agimus ulterius non requirit. Alterum dictum sic dilucidatur. Natura fecit in partibus fibras ad attrahendum, retinendum pro concoctione, & ad expellendum. Quare concoctio, quæ nihil aliud est pro nunc, quàm dominium caloris naturalis supra materiam, quæ est concoquenda, quare inquam, ista concoctio, uel est ad retinendum, uel est ad expellendum, calor enim numquam ex-

pellet aliquid morbosum, nisi illi dominetur;
 unde est præceptum, concocta medicari. Quãdo
 igitur accipiuntur medicamenta, naturalis ca-
 lor debet agere ad ipsa concoquenda, quia de-
 bet acquirere dominium supra illa, vt possit illis
 vti prout sunt idonea ad nutritionem, si possunt
 nutrire, ad expulsionem si non sunt nutritiua.
 Agit igitur in ipsa, & concoquit alterando pro
 acquisitione huius dominij, quando illa iam al-
 terauit, sic, ut acquisiuerit illud dominium, fortè
 illa resoluendo in vapores, aut quomodocum-
 que aliter ea alterando ad acquisitionem prædi-
 cti dominij. Tunc postquam illa nõ sunt nutri-
 tiua, debent expelli, quod statim aggreditur ca-
 lor, vnde rationabiliter sequitur, vt in hac expul-
 sione medicamentorum ea simul expellantur,
 quæ cum illis habent proportionem. Natura e-
 nim valida vndique excitatur, & simul cum
 expulsionem medicamenti, quod iam factum
 est excrementum, expellit illos humores, qui
 habebant proportionem cum medicamento
 & sint præparati ad expulsionem. Vnde rectè
 dicitur, quòd si purgentur qualia purgari oportet,
 confert, & facile ferunt; purgantur autem,
 quando calor dominatur, & potest naturaliter
 operari ad custodiam sui ipsius, & expulsio-
 nem lædentium, quæ quidem lædentia sint ita
 dispo-

disposita, vt non amplius reluctentur. Si contingat, vt sint malè disposita, malè propinauerit Medicus medicamentum, & fiet euacuatio cum dolore, & læsione. Præsertim autem aduertendū est, vt calor dominium acquisuerit; sic fit purgatio per medicamenta, & hoc est, quod dicitur de actuandis medicamentis, idest reddendis aptis ad illud præstandum, propter quod fuere exhibita, quod fit à calore concoquente modo prædicto. Ista omnia, ni fallor, significant hūc calorem debere esse per totum, & hunc calorem debere esse elementarem. Quibus dictis, potest adiungi, quod calor iste repatitur agendo, alteratur, diminuitur, extinguitur quantum ad illud, quod habet in officio vitali; remanet enim etiam in cadaueribus quantum ad officium, quod habet in continentia misti. Quæ omnia, si vultis bene intelligere, recurrendum est ad antedicta: videbitis enim omnia consona, & nos strictim dicimus, quia non decet in talibus tractatibus occupari in multa, & inani scriptione. Statibus autem dictis poterit aliquis dicere, si calidum innatum est calidum temperamenti, & humidum illi proportionatum est humidum temperamenti, iam omnis complexio viuentis erit calida, & humida, quod est contra omnem rationem, & videtur contra sensum. Responso debet esse

huiusmodi: si vita consistit in calido, & humido non est dubium, omne viuens esse complexionis calidæ & humidæ. Quòd autem in hoc consistat præter dicta Aristotelis, & omnium, est etiam sensus; quia senectus, quæ est diminutio vitæ tendit ad frigidum, & siccum, & mors non est nisi frida, & sicca. Quòd autè dicitur de multiplici-
tate complexionum est verissimum, sed illud intelligitur supposita vita, & comparatiuè; nulla, complexio est frigida, & sicca, nisi comparatiuè prout minus habet de calido, & humido; nihilominus si calidum, & humidum vitale absit, actû est de vita. Recurratis ad illud, quod in principio diximus, quomodo stâte dominio calidi in omni misto sint tamen aliqua à prædominio frigida, sicca, humida; hoc enim nihil repugnat, quia in mistis dominatur calidum, & humidum solû ad continentiam, non quantum ad molem, & quantitatem, vt etiam in animatis calidum, & humidum habent dominium vitale in reliquis ratione maioris, vel minoris participationis alicuius elementorum frigidorû. Potest esse complexio cuiuslibet alterius conditionis.

DICTATVM SEXTVM.

*Proponitur opinio eorum qui dicunt calorem natium
esse spiritum, & in spiritu reponi.*

Quamuis ea, quæ dicta sunt, sensatis maxime sint consentanea, in quo dicebat Averroes, & Aristoteles consistit experimentum sermonum verorum; tamen sunt ad hoc propositum opiniones mirabiles, de quibus breuissimè dicendum. Relinquemus autem modernis sua dicta, versabimur, vt diximus in Alberto, & in Galeno. Albertus libro 20. de Animalibus, cum considerasset vsque ad quintum caput elementorum constitutionem in corporibus animalium, aggreditur in quinto capite considerationem opinionis nonnullorum, qui voluerunt cœli substantiam etiam reperiri in corporibus animalium, quam quidem opinionem proponit in illo capite cum omnibus fundmentis loquentium in illa. Sexto capite illam reprobabat, septimo respondet argumentis. Habebitis igitur apud ipsum plenissimam doctrinam, quâ non est necessarium transcribere. Accipiam ego omnia breuibus, & studebo, vt nihil remaneat
dubium

dubium . Fuit igitur vna opinio, quæ forte fuit illorum, qui chymicæ incumbunt, quia hoc, quod dicitur Cælum esse in corporibus animalium, ampliauerunt etiam ad mista aliqui vt per sublimationem abstraherēt quintam essentiam, ad decipiendos sciolos, & ignaros . Ponunt igitur isti, quicumque fuerint, Cœli substantiam reperiri in corporibus animalium . Habent hoc fundamentum . Corpora Animalium, habent in se quatuor elementorum qualitates, istæ sunt inuicem contrariæ: contraria simul posita necessario agunt, & patiuntur inuicem, quod debent facere calidum, & frigidum, humidum, & siccum in mistura . Quare necessarium est, misturam dissolui, nisi sit aliquid continens . Istud continens non potest esse de natura elementorū, quia omnia inuicem sunt eiusdem conditionis . Ergo debet esse de natura superiori, quæ est Cælum, cuius est continere, & gubernare totum mundum sublunarem . Argumentum itaque erit istud . Requiritur continens contraria in vnione . Hoc non potest esse aliud, quàm substantia cœlestis, vel aliquid de substantia cœlesti . Ergo oportet in corporibus animalium esse aliquid de substantia cœlesti ad præstandum hoc officium . Simile argumentum habet Aristoteles contra Empedoclem, qui dicebat animam esse

se ex elementis iuxta positis. Dixit Aristoteles. Elementa separabuntur, nisi sit aliquid, quod illa retineat congregata; hoc autem erit supra illa, & ideo erit anima, quæ hac ratione debet esse aliquid supra elementa. Accepta sic conclusione sequuntur postea ad inueniendum, quid sit hoc cœleste substantiale, quod est in corporibus animalium; & inquirunt, hoc esse lucem, quam probant esse supra substantiam elementorum; etenim solum cœlum lucet, nullum autem elementorum, neque etiam ignis in propria sphaera. Dicunt igitur, lucem esse illud cœleste, quod est in corporibus Animalium. Hic illi ipsi postea sunt diuersi. Quidam dicunt, lucem esse corpus; quidam solummodo esse quid corporeum. Loquemur cum istis postremis. Dicunt, lucem esse formam, & omnem formam recipi in aliquod subiectum. Quare in corporibus Animalium esse spiritum, in quem lux recipiatur ad illud formandum, ita ut constituat spiritum esse de natura lucis, quod postea multipliciter probant. Albertus prolixè proponit omnes vias, quæ sunt vsque ad decem. Nos accipiemus breuiter illa, in quibus consistit rei declaratio. Probant igitur spiritum esse de natura lucis, quia spiritus in corporibus animalium se dilatat ad omnem diametrum, ut etiam facit lux in vniuerso; pertingit enim spiritus per
torum

totum corpus secundum omnem corporis di-
 mensionem, hoc autem non potest esse elemen-
 tare, quia motus elementorum sunt determina-
 ti ad vnā tantum loci differentiam. Adiungunt,
 quod mouetur spiritus in modum pyramidis, vt
 etiam facit lux, quæ à Sole procedens, & habens
 in eo veluti conum pyramidis se se extendit per
 totum secundum basim; ita spiritus per diastolē
 expanditur à corde ad omnia, per sistolem se se
 restringit ad cor, tamquam ad centrum, quod si-
 gnificat spiritum habere à corde exitum pyra-
 midalem. Quapropter etiam cor figuram py-
 ramidalem fuit sortitum. Adiungunt, spiritum
 in corde subito moueri, quod non est alicuius e-
 lementorum, sed luci conuenit, quæ est de cœle-
 sti substantia; hinc est (dicunt) quod dicimus
 spiritus lucidos, tamquam a luce naturam habē-
 tes. Accedit, quod qualitates elementorum non
 mouent nisi ad formas aut elementorum, aut
 mistorum ex elementis; spiritus autem lucidus
 mouet ad formam viuētis, quæ quidem vita
 est, quid supra elementa, & mista, quare non po-
 test esse de natura elementorum. Adiungunt
 qualitates elementorum esse vnius tantum effe-
 ctus simplicis; spiritum verò esse ad plurimos ef-
 fectus ad nutriendum, ad expellendum, ad sen-
 tiendum, & ad omnes alios effectus, in quibus
 consi-

consistit esse vitale. Cum itaque hoc totum sit
 supra elementa, necessarium est etiam, spiritum
 esse ratione suæ formæ aliquid supra elementa.
 Quod supra elementa, est Cælum. Ergo oportet
 spiritum esse de substantia cælesti, quod erit ra-
 tione lucis. Considerant etiam modum actio-
 nis, & inquirunt, actiones elementorum non pro-
 dirc absque cōtrarietate, quin imò non esse prop-
 ter aliud, quàm propter contrarietatem. Dicunt
 autem spiritum facere omnia, quæ facit absque
 contrario; viuificat enim visuam in oculo, audi-
 tiuam in aure absque vlla contrarietate. Subiun-
 gunt, spiritum esse illum, qui membris inuehit
 virtutes, tunc dicunt. Illud, quod inuehit alicui,
 debet esse aliquid diuersum ab illo secundum
 substantiam, & naturam. Spiritus inuehit virtu-
 tem membris. Ergo debet esse aliquid substan-
 tia distinctum, à substantia membrorum. Sub-
 stantia membrorum est substantia elementorū,
 quia sunt ex elementis; quare debet esse aliquid
 supra elementa. Quod est supra elementa est
 substantia cælestis. Ergo spiritus est de sub-
 stantia cælesti: Qui quidem spiritus videtur om-
 nino debere esse talis ex ea cōditione, quā habet
 in se ipso, quæ quidem conditio est propria lu-
 cis; sicut enim lux contrahitur ad lucidum ibi se
 vniendo, ita etiam spiritus contrahitur ad vnum

inacumine cordis. Augetur etiam spiritus diminuto corpore, & aucto minuitur, quodd non conuenit naturis elementorum. Præterea elementum, & elementatum, quod est mistum, sunt vnus tantum esse, & vnus tantum formæ; spiritus est multiplicis esse, & multiplicis formæ vnus, & idem existens; est enim spiritus in corpore naturalis, vitalis, Animalis, quæ omnia requirunt naturam supra naturas elementorum. Quocirca euident est, Cælum reperiri quantum ad suam substantiam in corporibus animalium. Veniunt vsque ad hoc, vt dicant in morte hoc videri; & Populi testimonio vtuntur; dicimus enim morientem trahere spiritum, & de facto videmus morientes ita anhelantes, & videmus exitum spiritus in vltimo termino, tamquam is incorruptibilis existens aufugiat corruptibilitatem. Vnde si petatis ab istis de calido innato, debebunt dicere, vel esse hunc spiritum, vel consistere in hoc spiritu: iste enim spiritus est, quia omnia facit in corporibus animatis, quod quidē diximus esse opus calidi innati. Ita breuiter accepimus, quæ prolixius Albertus: breuiter etiam accipiemus reprobationem, & rationum resolutionem.

DICTATVM SEPTIMVM.

*Reprobatur opinio allata ex Alberto, & ex propria
sententia, & excluditur substantia cœlestis
à mistionibus elementorum.*

Albertus, vt dicebamus, reprobatur opinio-
nem, postea respondet argumentis. Nos
breuissimè colligemus, quæ sunt oppor-
tuna; alia in ipso videbitis. Reprobatio in hoc
debet consistere, quòd non declarat modum, se-
cundum quem substantia cœlestis veniat in cor-
pora Animalium, nec declarat, quomodo sit
possibile, ipsam vniri in mistura elementorum,
absque actione, & passione. Dicebat igitur Al-
bertus, istud quod à Cœlo de illius substantia ve-
nit, vel reperitur in corporibus Animalium, vel
generatur in elementis, dum scilicet comiscen-
tur, vel si est lux, aut aliquid tale penetrat corpo-
ra Animalium, non tamen à Cœlo separatur, vel
est aliquid ipsius Cœli, quod separatur à Cœlo, &
descendit in corpora Animalium. Si primum
dicatur, oportet istud esse generabile, & conse-
quenter corruptibile, quare substantia Cœli erit
generabilis, & corruptibilis. Si secundum, ita vt
dicamus exempli gratia lucem penetrare cor-

pora Animalium, non tamen a Cælo separari, sequeretur omnia corpora Animalium esse Cælo continuata, quod est valdè ridiculum. Imò subiungebat Albertus, lux est visibilis, quare hæc cōtinuatio erit visibilis. Si velint tertium. Quod separatur à Cælo, & est de illius substantia, & dicitur esse lux, vel est res corporea (vt volunt aliqui dicentes lucem esse corpus) quoniam modo poterit talis substantia recipi, in corpus animalis, ita vt per totum habeatur: necessarium quippe erit corpus penetrare corpus. Quòd si nō per totum habetur, & in hoc consistit calidum innatum, iam non erit vbique calidum innatum, vt debet esse. Præterea valdè nouum est, hanc vnionem istius substantiæ corpore sic à Cælo procedentis fieri sine actione, & passione, præfertim cum debeat fieri in comistione elementorum, quæ eatenus vniuntur, quatenus simul agunt, & patiuntur. Quæri etiam posset, quomodo mouetur à Cælo ad Animalia. Si à seipsa, erit animata. Si ab alio, assignetur mouēs. Si violentia, assignetur imperans violētiam, & erit inconueniens violentia moueri ad constitutionē Animalis, id, quod est in illo præcipuum. Si natura mouetur Cælū, habebit duos motus naturales simplices circularē, & rectū deorsum. Si lux, quæ sit qualitas incorporea huc descēdit, quæritur,

tur, quomodo possit moueri per se id, quod non est corpus; si enim illuminat vsque ad nos, non illuminat, quia lux separetur à Cēlo, & huc veniat, sed illuminat alterādo perspicuū, facultatē scilicet in aere, & aqua idoneā alterari ad esse lucidū. Omnino autem, si aliquid substantiæ celestis descēdit ad cōstitutionē corporū in animalibus, certū est Cēlū iā debere esse valde diminutū, semper aliquo ab eo recedēte de substantia illius. Si dicerēt, illud reuerti, inciderēt in semnia, quæ dicit Albertus, nec habent sensum, nec habent rationē, quæ de illis possint attestari. Hoc satis sit. Reliqua in Alberto. Lucem autem non esse corpus, nec lumē defluxū corporis, habebitis ab Aristotele in secūdo de Anima, & ibi præclarā disputationē Ioannis Grāmatici, quemadmodū ad idē ēt habebitis Alex. in lib. de Sensu, & sensibili. Respōdendū modo est ad rationes, in quibus ad vitandā prolixitatē per capita procedemus. Sūt igitur rationes, quæ spiritum contendūt esse de natura lucis, & sunt acceptæ ex motu. Sed antequam has resoluamus, dicendum est aliquid de ratione, qua probant quintam substantiam debere esse in corporibus Animalium. Et ratio est, quia elementa debent contineri, nec possunt cōtineri præterquā à substantia superiori, quæ sit Cēlum. Iam diximus hanc continentiam esse
neces-

necessariam, & declarauimus illam demon-
 stratione sensata. Continens quippe est forma, & in
 animatis anima; continet autem interuentu ca-
 loris, cuius est congregare homogenea, vt supe-
 rius est dictum. Vnum nunc adiungite, quòd
 tantum abest continens debere esse quid supe-
 rius, ita vt sit alterius generis, quòd quinimò ta-
 le nullo modo potest continere. Quod enim con-
 tinet illa, quæ fiunt vnum per transmutationem,
 debet esse terminus transmutationis. At termi-
 nus transmutationis est in eodem genere. Ergo
 quod talia continet, debet esse eiusdem generis.
 Cum itaque substantia cælestis sit alterius gene-
 ris, penitus illi repugnat talis continentia, quæ
 si fieret ab aliquo genere diuerso, illud mistum
 non esset vnum, nisi ab extrinseco, & ita vnum,
 vt fascis lignorum ligatus, vt docet Aristoteles
 quinto Methaph capite de vno. Si istud conti-
 nens est vnum tamquam terminus transmutatio-
 nis, tunc verè, & propriè mistum contentum ser-
 uat vnitatem. Hoc accipite, si factis omnibus
 membris corporis humani seruaretur continen-
 tia ad vnā intelligentiam, impossibile esset il-
 lam continere, quia est actus separatus, qui de se
 non habet proportionem ad talem materiam,
 qualis est commissio elementorum ad facienda
 temperamenta corporis animati. Ideo Auer-

roes ponens intelligentiam in homine ponit ip-
 sum hominem habere prius esse vnum, & esse
 hominem ab anima, quæ sit prædita facultate
 cogitativa, quæ est proprius actus resultans na-
 turaliter ex illis temperamentis. Quæ modo di-
 cuntur de motu ad ostendendum, quod spiritus sit
 de natura lucis, pingui quadam minerva dicen-
 tur, & sunt similia nugis, quàm doctrinæ. Nā
 aliud est considerare spiritum, prout est talis na-
 tura corporea, in qua dominetur siue aer, siue
 ignis, quod est considerare ipsum purè naturali-
 ter; aliud est considerare spiritum instrumenta-
 riè, prout est instrumentum animæ ad viuifican-
 dum, & operandum. Quando accipitur hoc mo-
 do, vt debet accipi in corporibus Animalium,
 debet habere motum qualemcūque ei præbeat
 anima, quæ illo vtitur ad varia opera. Quare qđ
 moueatur ad omnem diametrum, & quod ha-
 beat omnia illa, quæ dicuntur, est necessarium. Et
 nihil est mirabile, aer suapte natura ferri sursū;
 nihilominus quando aliquod operans vtitur illo
 tamquam instrumento, mouetur ad omnes loci
 differentias. Proiciens vtitur aere, vt instrumen-
 to; si proicit sursum, mouetur sursum aer ad mo-
 uendum proiectum; si deorsum, deorsum, & sic
 ad ante, & retro, ad dextrum, & sinistrum. Res
 sensu euident. Et potest haberi doctrina ex A-
 ristotele

ristotele tertio de Cœlo. textu 28. Sic igitur est
 de spiritu. Mouetur quodcumque, & quacumque
 prout sibi paratæ sunt viæ, & instrumenta per
 quæ a facultate animæ huc, & illuc transferatur.
 Sic a corde, & ad cor, & sic secundum omnia, quæ
 ab istis dicuntur. Non mouetur autem subito, vt
 dicunt isti, sed mouetur prout requirit opportu-
 nitas animæ mouentis ad viuificandum. Hic au-
 tem licet videre, qui errores comittantur ad pau-
 ca respiciendo, & ignoratis communibus: Etiã
 plantæ sunt animatæ, vbi motus talis huius spi-
 ritus? & quomodo? In formicis, in Culicibus, in
 alijs talibus quomodo? quid tale assignabitur?
 Omnino non oportet communibus ignoratis
 in suo genere velle differere de particularibus in
 eodem, & prorsus fatuum est ita particularia di-
 cere, vt communi penitus repugnent. Quod si
 dicitur spiritus lucidus, est dictum methaphori-
 cè contra spiritus melancholicos, qui habent plu-
 rimum terrestris, quæ terrestritas facit crassitiẽ,
 & opacitatem. Subiungunt alia, de quibus eo-
 dem modo per discursum, vos postea facilè ap-
 plicabitis singulis. Elementa, dicunt, agere ad
 formas elementares, hunc spiritum agere ad for-
 mam viui, nihil hoc mirum, quia agit motus ab
 anima, quæ est principium vitæ; agit enim, vt il-
 lius instrumentum. Dicunt, quod habent diuer-
 sos

sos effectus, quòd non conuenit elementis.
 Non est hoc dubium, quin debeat habere prout
 dirigitur ab anima tanto magis, quia pro va-
 rijs operibus variè alteratur, & non est penitus
 idem. Volunt ipsum agere sine contrario, quòd
 est extreme fatuitatis. Nihil enim agit ad tras-
 mutandum quouis modo materialiter, nisi ra-
 tione contrarietatis. Quinimò etiam spiritus
 alteratur, diminuitur, corrumpitur, quæ omnia
 important contrarietatem in materia. Vnum
 adiungunt, quòd est medicum, quòd iste spiri-
 tus vehit virtutes animæ, vehit autem ipsas par-
 tibus corporeis. Quare dicunt deberet esse sub-
 stantiæ diuersæ, quia vehens est diuersum ab eo,
 quòd vehitur, quòd dicitur ridicule. Primo non
 vehit facultates, sed vi, quam habet, quia est pro-
 ductus à calore temperamenti cordis, in quo pri-
 mo est anima, traducitur ad partes ad viuifican-
 das, ad fouendas, ad excitandas facultates, quæ
 illis insunt, & quando non posset illuc traduci,
 facultates oblanguescerent, quia etiam ipse sunt
 adiuncte calori suorum temperamentorum, qui
 calor destitutus, hac viuicatione, quâ supra dixi-
 mus necessario lāgueret. Deinde dicunt, q̄ debet
 esse quid distinctum. Est verum, sed non quod
 genere distinctum. Certè est distinctus spiritus
 temperamento ab ossibus, & neruis, & est cor-

pus alterius conditionis in eodem tamen genere, quòd subiungunt contrahi ad cor, à corde dilatari, est verissimum, quia sequitur imperium animæ, cuius est instrumentum; quæ quidem anima pro vita, & pro operationibus opportunè ipsum administrat; semper enim hoc debetis habere, quòd nihil habet, nisi prout est animæ instrumentum. Similiter dicunt, quòd viger in angustiori, certum est, quia virtus vnita fit fortior, dilatarus minus viger, quia dispersio debilitat virtutem. Est etiam multi formis, vt dicunt, naturalis, vitalis, Animalis, sed hoc est propter variam sui alterationem, quam recipit, & per instrumenta ad id destinata, & tandem prout recipitur in ipsis partibus. Nimirum popolare est id, quod adiungitur de tractu spiritus in agone mortis. Cor vltimo moritur. Oportet autem esse respirationem vsque dum vita durat. Ille igitur motus est motus respirationis factus a virtute imbecilla, & ideo est cum illa inordinatione, & qui spiritus exit est aer educens fuligines quantum potest pro refrigerando corde, donec tandem (dicebat Aristoteles) facta omnimoda animæ absolutione, vltimum quid anhelitus apparet. Ex his, ni fallor, vos poteritis respondere de omnibus talibus, quæ vobis obijciantur.

dictatum octavum.

*Adducuntur, & examinantur loci Aristotelis, quibus
ille videtur ponere calorem cœlestem in natura
receptum sublunari. Itemque Auer.
& Io. Gram. dicta.*

EXclusa fuit substantia cœlestis a mixtionibus elementorum prout in illis eam posuerunt vetustiores, de quibus Albertus: Quoniam autem nihil est prætermittendū, quòd faciat ad rei cognitionem, postquam sunt varij Aristotelis loci, in quibus videtur ponere quendam calorem cœlestem in natura receptum, & qui poterit iudicari in nostris corporibus, calor innatus de quo loquimur, ideo operæ pretium est adducere hos locos, & illos considerare, post quos etiam adducam alios grauiorum expositorum Auerrois, & Ioannis Gramatici, qui loquitur ex communi quadam sententia suorum antecessorum, quibus omnibus habitis, deueniendum erit ad resolutionem. Et hac habita consideratione, deueniemus ad considerationem eorum quæ dicit Galenus, & erit finis huius tracta-

tionis. Vnus igitur locus est secundo de Generatione Animalis capite 3. in his verbis. *Sed omnis animæ siue virtus, siue potētia corpus aliud participare videtur, idque magis diuinum, quam ea quæ elementa appellantur.* Et subiungit post pauca, *In est enim in semine omnium, quod facit, vt secunda sint semina, videlicet quod calor vocatur. idque non ignis, non talis facultas aliqua, est sed spiritus, qui in semine, spumosoque corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est proportionem respondens elemento stellarum.* Et post pauca. *At vero Solis calor, & Animalium non modo, qui semine continetur, verum etiam, si quid excrementi, sit amen id, quod principium habet vitale.* Et cōcludēs. *Ceterum calorem in Animalibus, contentum, nec ignem esse, nec ab igne originem ducere apertum est ex his.* Sunt alij loci eisdem in libris de Generatione Animalium, qui istud idem videntur attestari. Est 3. libro capite 11. talis sententia. *Quoniam humor in terra spiritus in humore, calor Animalis in vniuerso est, ita vt quodammodo plena sint animæ omnia, & subdit, quomobrem consistit celeriter, cum calor ille comprehensus, siue exceptus est, comprehenditur autem, vt humoribus corporeis incalescentibus efficitur, velut bulla spumosa.* Hæc omnia Aristoteles tribuit calori illi, quem dicit in vniuerso, & propter quod dicit omnia quodammodo plena esse animæ, Iterum est locus 4. de Generatione Animalium capite

pite. 10. quoddam ultimum, quo quidem loco videntur
 ad ponendas influentias secundum Aristotelem. Et nos totum illud caput considerabimus in tractatu de Cœli, efficientia in mundum sublunarem; nunc autem pro re quam agimus sunt præsertim verba illa, quæ sic habent. *Luna autem principium est propter Solis Societatem receptunque lucis. Fit autem quasi alter Sol minor, quamobrem conducit ad omnes generationes perfectionesq; calores enim, & refrigerationes cum moderatione quadam generationes sine moderatione corruptiones efficiunt.* Ad sunt alij loci, & duo in Metheoris. primus est 2. libro summa 2. capite 2. qui sic habet. *Sol autem & cessare facit, & commouet flatus, debiles enim, & paucas existentes exhalationes extinguit, & ampliori calido illud, quod in exhalatione minus existit disgregat.* Alter locus est in eadē 2. summa 3. capite 2. sub illis verbis. *Propter eandem causam, & circa eclipses Lune aliquando accidit fieri terræ motum, quando enim propè est interpositio, & nondum quidem est omnino deficiens lumen, & calidum, quod à Sole.* In his oībus locis videtur Philosophus quendam calidum, vel quendam cœleste participare mundo sublunari, vnde poterūt habere aliquod fundamentum, qui calidum innatum reuocant ad aliquid supra elementa cœlestis substantiæ. Est modo Auerroes habitus præcipuus inter Philosophi

sophi interpretes, qui aliquibus in locis huiusmodi aliquod pronunciat. Vnus locus est 12. Methaph: com. 18. In eo comento Auerroes multa disputat secundum varias sententias, deuenit ad Aristotelem, & cum ea proposuisset, quæ ad illam disputationem attinebant, habet hæc verba *Et quia ista semina non faciunt hoc, nisi per calorem, qui est in eis. & calor ignis non facit nisi calefactionem, aut desiccationem, non figuram neque formam animatam, dicit Aristoteles in libro de Animalibus, quod iste calor non est; ignis, neque igneus; ignis enim corrumpit animalia, non generat, iste autem calor generat. Et post pauca subiungit. Vnde Aristoteles dicit, quod homo generatur ex homine, et Sole, & factus est ille calor ex terra, & aqua ex calore Solis admisso cum calore aliarum stellarum, Et subiungit, calor igitur Solis, & stellarum diffusus in aqua, & terra generat animalia ex putrefactione nata, & vniuersaliter omnia, quæ fiunt ex non semine. Alter locus est in libro de substantia orbis capite secundo ubi cum exposuisset opinionem Aristotelis subiungit hæc verba. Et Expositores dant secundam causam, illuminationem scilicet, dicunt enim, quod lux in eo, quod videtur lux calefacere, quando reflectitur, & dicunt, quod non est de accidentibus proprijs igni; sed de accidentibus communibus igni, & cœlesti corpori, Et subiungit, & forte dicendum est ad hoc, quod*

non

non est remotum, et calor dicatur in eis equiuoce per hoc signum, scilicet, quia calor ignis corrumpit, & destruit entia, calor verò corporum cœlestiū largitur vitam vegetabilem, sensibilem, & animalē, Et subdit. & secundum hoc calor erit duobus modis, calor, qui est de qualitatibus passivis, quæ transmutant substantiam in qua sunt, & calor, qui non est de qualitatibus passivis, Et post pauca addit; considerātes autem actionem stellarum in antiquo tēpore, vere dicunt quòd quedam largiatur caliditatem, & siccitatem, quedam caliditatem, & humiditatem, quedam frigiditatem, & siccitatem, quedam etiam frigiditatem, & humiditatem, & sic quatuor qualitates communes corporibus cœlestibus, & quatuor elementis dicuntur equiuocè, aut secundum prius, & posterius. Præter Auerroem est Ioannes Grammaticus, qui ut dicebā ex sua, & ex priorum sententia ita pronunciat. Est locus in primo Metheorū capite quarto super illis verbis: de caliditate autem facta, quam exhibet Sol præcipue in expositione illius partis. Videamus autem motum ipsum post multa habet hæc verba. Hæc igitur sunt, quæ hoc loco ab Aristotele disputantur: Ceterum nos quoque opere prætium est ea explicare, & pro patrocinio veritatis in medium proferre, quæ contra ipsius verba, singulasque sententias summo opere pugnare videntur. Cum postea versatus esset contra Aristotelem assignantem caliditatem

corporis Solis cogitans se illum vicisse. Habet hæc verba. *Et clam se ipso Aristoteles his assentitur, qui corpora cœlestia constare volunt ex quatuor rerum elemētis, sydera tamen ex igni plurimo esse, Et paucis adiectis habet. Vel si hoc palam falsum est res, namque, quas ex p opinio habet calefacere Sol videtur, Et subiungit ipse, natura calidus, qualitate agat in res subiectus, vice ignis utique necesse est. Et cum versatus esset circa Lunā scribit. Ex virtute luminis, & splendoris vim calefactoriam adipiscitur subiungendo, nisi enim pleno orbe, vel terris cōsiderit proxima, non calefacit. Lumē ergo suū tantummodo calefacit, nō motus, Et subiūgit, et quoniā lumē illius est tenue, & imbecillum, Et quæ sequuntur, quæ omnia ad idem tendunt, vt demonstraret calorem à cœlo prouenire, ex quo ista inferiora nanciscantur quandam perfectionem. Eo autem vsque rem deducit, vt aliter sentientes putet non phylosophari, sed fabulari, & ponit hæc verba, nisi quidā fortasse fabulose, nos ad quasdam causas ignotas, occultasque rerum nouitates remittant, at relegent, cuiusmodi Damascius tamquam Auctorem Alexandrum facit, & subdit, neque postea hoc genus hominum pudet, qui eiusmodi fabulas comiscuntur negare rem tam apertam, de quibus etiam dicit. Hæ autem homines in fabulas tantum conuerſi in ignoratione rerum naturalium versantur, Et subdit namque illud profecto in
ipsis*

ipsis insigne vitium est, quia cum naturales quæstiones tractamus causas afferre naturales debemus. Colligit tandem caloris proprii virtute Solem excalefacere hunc Mundum nostrum, & agere in res humanas. Hæc sunt quæ digna fuere, ut in hunc locum, & in hanc disputationem adducentur; quia cum sint gravissimæ sententiæ, & gravissimorum hominum poterant facile adducere volentes bene philosophari in aliquem errorem. Danda modo est opera, ut ea principia proponamus, ex quibus de his omnibus bene respondeamus, & ista principia applicemus ad declarationem singulorū locorum, qui id requirunt, quod tanto magis accurate est faciendum, quanto minus facile esse videtur.

DICTIONVM NONVM.

*Ponuntur fundamenta, & explicantur loci
superius allati.*

Difficultates contingentes in disputationibus nō bene resolvuntur, nisi re ipsa, in qua disputatur bene perspecta. Quocirca nos pro difficultatibus oībus enodandis debemus incumbere in rei explicatione, quanto brevius fieri potest, & facillime. Per vos enim ipsos

H

postea

postea facietis applicationem ad omnes has pro-
 positas. Incipiamus igitur ab hoc, quòd certum
 est, Aristotelem nolle vllum cēlestem calorem,
 qui sit qualitas de cēli substantia esse in corpo-
 ribus sublunaribus siue animatis, siue inanima-
 tis. Hoc quidem primò potest patere ex his, quę
 dicit de ipso cēlo, quòd sit quintę substantię
 in libro de cēlo, quòd sit nec graue, nec leue.
 Eodem enim modo ab ipso remouentur omnes
 alię qualitates, in quibus sit contrarietas ad mo-
 tum faciendum qualemcunque. Sed accipio
 textum ipsum Phylosophi citatum principio
 Metheor. capite quarto, vbi de calore loquens
 inquit, quòd proportionē responder elemento
 stellarum. Certum est, quòd si responder pro-
 portione non est de illius natura, quia non es-
 set proportio, sed esset conuenientia in substan-
 tia, & natura. Et quòd proportionatur ali-
 cui, est diuersum ab illo, cui proportionatur,
 nec potest dici esse de illius substantia. Ha-
 bet autem calor ille seminalis proportionem
 cum elemento stellarum; quia sicut elemen-
 tum stellarum se habet ad omnia faciēda, sic
 iste calor se habet ad faciēdum animatum in
 tali genere, & habet vim effectiuam sub cēlo or-
 dinatam. Vnde est illud dictum. Sol, & homo
 generant hominem, quatenus cēlum, vt vniuer-
 sale

fale efficiens subordinat sibi particularia efficiencia ad generandum in proprijs speciebus. Est etiam textus primi Metheor. capite quarto, ubi docet, quòd fit caliditas à Sole, & à cœlo per motum, quòd non aliter fit, quàm excitando calorem elementarem, prout motus disgregat materiam per motum, prout etiam lumen facit ad rarefactionem, cum sit actus perspicui, quæ perspicuitas attinet ad raritatem, ad quam postea rarefactionem sequitur excitatio calidi in existentis. Non est igitur dubium, quin Aristoteles nolit, in aliquibus inferioribus esse caliditatem aliquam, quæ sit de substantia corporum cœlestium. Sed præter hoc ad sunt rationes, quæ id ostendunt. Accipiamus igitur quòd elementa sunt cœlo subordinata, tamquàm instrumenta ad omnem generationem sublunarem, quia cœlum sine istis non poterat hoc præstare; & generatio, & corruptio acquirit actionem, & passionem, quæ non est nisi per qualitates contrarias in eadem materia. Hæc verò est elementorum constitutio. Dicite igitur hoc pacto. Vel natura parauit instrumentum sufficiens ad opus faciendum, vel non; si nō parauit, est contra primum principium, quòd natura non deficit in necessarijs; si parauit iam qualitates, quæ in his elementis

sunt repertæ, sufficiunt pro omni generatione,
 & omnino pro omni constitutione sublunariū.
 Si sufficiunt istæ; ergo frustra admiscetur hæc
 qualitas cęlestis, quæ sit de cęli substantia, & re-
 peritur hic in seminibus, & in corporib. anima-
 tis. Vtterius quero utrū ista qualitas remaneat in
 misto, an non remaneat; si non remanet est fru-
 stra, quia sufficit substātia cęli effectiua per morū
 ad omnia efficienda modo prædicto, vtēdo sci-
 licet qualitatibus elementorum pro instrumen-
 to; si manet erit, vt materia, quæmadmodum
 etiam sunt aliæ qualitates elementorum. Et ita
 cęli substantia quouis modo erit materia sublu-
 narium; contra verissimum dictum, quòd pri-
 mum efficiens non remanet pars facti. Dico
 primum efficiens, quia in naturalibus efficiens
 instrumentarium potest remanere materia eius,
 quod fit, vt faciunt elementa; quia vt dicebam
 sunt efficientia instrumentaria cęli, immò com-
 muniter dicitur, quòd efficiens instrumenta-
 rium in naturalibus reducitur ad materiam. Est
 etiam rationabile quæsitum. Cælum est ad om-
 nium conseruationem, si habet aliquem calo-
 rem, quem immitat in Mundum, cur non etiam
 frigus, quia etiam frigida conseruanda. Vide-
 runt difficultatem, vt adnotauit Ioannes Gram-
 maticus, & dixerunt etiam esse stellas frigi-
 das,

das, & rem deduxerunt ad influentias, quod tamen (vt etiam dicebat Ioannes Grammaticus) est omnimodè ridiculum. Cælum enim est vbi-que eiusdem substantiæ. Quare non est locus varietati istarum qualitarum contrariarum. Videmus, quòd in Cælo sunt partes dẽsiores propter materiæ multiplicationem, sunt partes rariores, quæ sunt Diaphanæ. Nihilominus in omnibus eadem substantia, variantur solum accidentia consequentia illam, prout aliæ partes sunt lucentes, vt Sol, & aliæ stelle; aliæ transparentes, vt ipsi orbes; quod possunt dicere (& videtur Auerroes proposuisse), has qualitates dici æquiuocè hic, & in Cælo si æquiuocatio erit declaranda, certè illam non declarabunt. Addite, quòd non decet Philosophum dicere, sed oportet demonstrare, quod videant ipsi, an possint facere, siue ratione, siue sensu. Omnino autem est dictum Aristotelis ab omnibus acceptum, quia certissimũ, Mundum inferiorem esse quodammodo contrinuum superioribus lationibus, vt omnis eius virtus inde gubernetur. Ratio gubernationis est ista, Cælum est prima substantia sensibilis, quia componitur ex materia, & forma alterius naturæ ab inferioribus, & domināte materiam, & formam inferiorem. Ratione igitur istius dominij quātum ad substantiam

tiam habet primitatem in natura. Et est certa
 propositio, quòd primū in omni genere est cau-
 sa alijs. Deinde cœlum mouetur & mouetur mo-
 tu circulari, qui est primus omnium motuum;
 quare etiam ratione primitatis motus habet lo-
 cum primi, & locum causæ. Quare cœlum de sua
 substantia, & de ratione sui motus habet hoc im-
 perium gubernandi, quia per ista excellit supra
 naturas sublunares. Dicite igitur hoc pacto, si
 cœlum ad gubernationē se habet per suam sub-
 stantiam & per suum motum, qui concurrit, &
 tamquam primus, & tamquam ille, qui adducit,
 & abducit luminosum, ex quo viuificatio infe-
 riorum sufficit ad gubernationem prædictam.
 Non sunt cogitandæ alię qualitates, quæ sunt im-
 manifestæ, nec possunt vlla via in illo demon-
 strari, sed primum est verum, quia si hoc non pos-
 set per suam primitatem, esset contra leges natu-
 ræ, quæ facit primum causa aliorum. Ergo nihil
 aliud est quærendum. Hæc est igitur rei expli-
 catio. Videndū modo in locis Phylosophi quid
 dicendum; de alijs enim pauca erunt dicenda.
 Aristoteles igitur semper dicit, quòd iste calor
 est cœlestis, quòd non est elementaris, quòd non
 est igneus, nec ab igne originem ducit; & rectis-
 sime dicit, quia iste calor prout est subordina-
 tus cœlo, habet cœlestes conditiones; agit enim
 sub

sub cœlo, & vi illius non vi propria elementari.
 Dicite sic. Quòd dicitur cœlestis in ratione operandi, & sic semper loquitur Philosophus, & dicitur non igneus, nec ab igne originem ducere, quia non habet cum effectiuam ad illud, quòd debet facere, prout est igneus, aut ab igne habes originem; sed prout sub cœlo ita est ordinatus, vt cœlum per ipsum operetur aliqua, quæ calor elementaris, vt suæ naturæ dimissus, non posset operari. Neque enim calor elementaris, vt elementaris habet vim actiuam, sed solummodo, vt sub cœlo ordinatus. Ad hoc habetis pulcherrimam doctrinam Alexandri in quæstionibus naturalibus, de qua dicemus in tractatu de effi-
 cientia cœli. Quare nò dicitur hic calor cœlestis, quia sit productus à cœlo, vel quia sit qualitas illius substantialis, sed dicitur cœlestis quia existens in elemētis regulatur à cœlo, & sit proportionatus ad agēdum sub ipso omnia illa opera, quæ pro mundi conseruatione, & perfectione sunt necessaria. Hinc est illud, quòd Aristoteles dicebat, animæ quòdamodo esse omnia plena, quia ista caloris regulatio, & ista subordinatio eiusdem sibi ipsi fit à Cœlo per totum in quibuscumque partibus habeatur idonea materia pro tali opere. Vnde dicitur quòdamodo plena, quia solum in virtute, & potentia talis caloris.

Hoc

Hoc autem præcipue à vobis est intelligendum, quod Sol ita disponens, & regulans calorem disponit ipsum, & regulat quatenus simul habetur cum alijs qualitatibus elementaribus. Quare dicebat Aristoteles, refrigerationes moderate factas esse per factivas. Fiunt autem sub Cælo istæ refrigerationes per ipsum cælum motu, & lumine, quatenus calor hoc, vel illo modo contemperatur. Habetis etiam hic, quomodo Luna plena dicatur esse alter Sol. Et dicebat Aristoteles, & est notum experimento, noctes plenilunij esse calidiores. Eodem modo fit hoc totum, quo fit etiam à Sole, Luna enim plena statim Sole occidente, succedit supra emisphærium. Vnde disgregatio, quæ per motum à Sole fuit facta, non potest cessare succedente alio disgregante, licet minus valido. Sic etiam excitatio caloris, quæ fuit facta per lumen Solis non potest cessare, quia succedit aliud lumen, quod est etiam solare. Fiunt autem ista secundum magis, & minus, ut omnes potestis cognoscere. Quod vero ex his dicunt de influentijs suo tempore erit explicatū. Nunc istud solum accipite, quod illud, quod dicit adscriptū Ioannes Grāmaticus Alexandro à Damasio nihil facit ad influētias, quas Alexāder habet pro nugis, sed primus fuit Alexāder, qui quæsiuit, an virtutem Diuinam imprimat suo

motu, & lumine Cælum sublunaribus, per quã
 elementa habent vim animasticam, & vim pro-
 ducendi mirabilia. In qua speculatione nihil de
 influentijs; sed mirabiliter se gerit secundum
 principia, quæ superius posuimus. Et hoc totum
 suo loco explicabitur. Quantum ad Auerroem,
 ipse in illo comento 18. disputat contra multos
 ponens opiniones, & obiectiones, et cõtra Chri-
 stianos. Et pro sedanda disputatione, de hoc
 quod dicitur, Cælum operari secũdum has qua-
 litates, inuenit illum modum, quod æquiuoce
 dicantur hic, & ibi; alioquin Auerroes benè sen-
 tit cum Aristotele secundum eum modum, qui
 à nobis est propositus. Ioannes Grammaticus
 fuit adductus, ne prætermitteremus dicta gra-
 uiorum Expositorum. Sed Ioannes Grammaticus
 eo loco est contra Aristotelem ex professo, quẽ
 vult cogi ex soliditate adducta, ponere in Cælo
 quatuor elementa, vt Plato. De qua re nunc non
 est opportunum loqui, quia nimis extra propo-
 situm existit. Habenda erit aliquando Apologia
 pro Aristotele, & quantum ad hoc, & quantum
 ad alia, in quibus Ioannes Grammaticus ei con-
 tradicit.

DICTIONARIUM DECIMUM.

Proponitur opinio Galeni ex ijs, quæ dixit Lycon aduersus Hippocratem.

N Enimus ad Galenum, qui varijs in locis meminit de calido innato, & de ipso discurret. Citat ipse librum de semine, & de temperamenti. Est præterea Aphor. 14. primæ sectionis, in quo digreditur circa calidum innatum. Sed quoniam eo loco se remittit ad librū, conscriptum aduersus Lycon, in quo exactè omnia profitetur se considerasse, ideo nos versabimur circa dicta in hoc libro, dantes operam, vt solum accipiamus ea, quæ sunt ad rem (nam proximiores sūt ibi de alio disputationes, & ista, quæ sunt ad rem curabimus, vt dilucidè) & quantò breuius fieri potest, proponantur. Videbimus primò, quid dixerit Lycus, deinde quid contra Lycon Galenus, postea versabimur in resolutione. Lycus igitur exposuit Hippocratis Aphorismos, & in expositione illius Aphorismi. *Qui crescent habent plurimum calidi innati.* reprehendit Hippocratē, pro quo postea sumit Galenus defensionem; reprehensio verò est in illis verbis. *plurimum calidi innati.* & est talis. Haberi plurimū calidi

calidi innati tripliciter potest cogitari. Vno modo pro ratione substantiæ. Alio modo pro intensiōe qualitatis. Tertio modo pro vigore, & robore agendi. Quomocunque accipiat, semper (inquit) Hippocrates est reprehēdendus, idque ostendit hoc pacto. Si vult dicere Hippocrates plurimū Pueris inesse calidi innati pro ratione substantiæ, dicit falsum: nam rei substantia, quæ in aliquo reperiatur, sequitur molem, & magnitudinem illius. Vt si dicamus, animam extensam per corpus, erit maior in maiori corpore. Cum igitur in Adultis corpus sit maius, nō potest dici, calidum innatum pro ratione substantiæ esse plurimum in Pueris, cum Adultorū corpus sit longè maius. Sic faceret argumentum. Calidū pro ratione substantiæ suscipit esse multum, & paruum ex quātitate corporis cui inest. Sed corpus Adultorum est longè maius, quā corpus Puerorum. Ergo plus calidi innati erit in Adultis, quos voco illos, qui iā creuerunt. & erit longè maius, quā sit in crescentibus, & Pueris. Non potest etiam, accipiendo calidum pro qualitatis intensiōe, dici maius in Pueris, quā in Adultis, quia nullum habemus signum, quo possimus istud dicere; quinimō apparebunt signa contrarij, quia Adulti sunt vegetiores ad motū, qui prouenit à calido, & con-

coquunt etiam cibos duriores, quàm concō-
quant Pueri. Quare si philosophandum est ex
manifestis, potius habendum cōtrarium, quàm
id, quod dicit Hippocrates. Potest fortè (inquit
Lycus) verificari dictum Hippocratis quantum
ad vigorē, & ad robur agendi, quia scilicet pue-
ris calidum innatum sit maximè potens quan-
tum ad operationem, quia sit validior in ratio-
ne agendi, quàm in Adultis, quod videtur ma-
nifestum ex opere, quod exequitur; nam auget
corpus, quæ est actio valdè difficilis, quam po-
stea non habet calor in adultis. Sed tunc, inquit
Lycus, et Hippocrates est reprehendendus, quia
calor, qui illa opera debet facere, non debet esse
plurimus, sed maximè temperatus, & absque
excessu. Deinde abutitur vocabulo Hippo. quo-
niam non debet dici calor sic acceptus est plu-
rimus, quod est vocabulum attinens ad quanti-
tatem, sed debet dici validior, quo quidem vo-
cabulo propriè significamus facultatem, & effi-
caciā agendis; ita vt Hippocrates secūdam pri-
mum modum potest benè vsus fuisse voce plu-
rimi, notando extensionem substantiæ, quia
multum, & paucum sic conueniunt, & conse-
quenter plurimum; sed postea euidenter dicit
falsum, quia demonstrat sensus esse totum op-
positum, cum Adulti habeant maius corpus. In
secun-

secunda significatione, quòd scilicet calidum
 accipiat pro intensiōe qualitatis, abutitur
 voce plurimi, quia in quale non dicimus mul-
 tum, & paruum siue plurimum, sed dicimus ma-
 gis, vel minus intensiōem, & remissionem. Sed
 præterea falsum dicit, nam experientia docet
 oppositum, nempe in Adultis esse intensiorem
 caliditatem. In tertia significatione, vt dictum
 est, potest Hippocrates dixisse aliquid veri, sed
 tunc est euidentis abusus illius vocis, quod non
 decet haberi in doctrina præsertim Aphoristi-
 ca. Hæc Lycus. Galenus autem inuehitur con-
 tra illū more solito absque vlla modestia. Ad-
 ritur illum quasi vipera impetens morsu vene-
 nato. Vocat illum imprudentem, qui reprehen-
 dat doctrinam, quam ignorat, hippocraticā sci-
 licet, & dicit, tales viros non esse ferēdos. Dam-
 nat etiam, quia eam attulit contradictionem,
 quam nescit, quæ nullam sapit disciplinam,
 quæ euertit omnes artes. Et reprehendit, quòd
 Platonem non cognouit, hoc autem est in dispu-
 tatione, quam habet Galenus contra Lycon su-
 per hac propositione, quod calidum, quā cali-
 dum non differt ab alio calido. Non hic sistit:
 reprehendit, quòd sibi pugnantia pronun-
 ciat, quòd corrumpit Iuuentutem, quòd ne-
 scit logicam, quòd est audacissimus, & nugacis-
 simus,

fimus, quòd deprauat dicta Hippocratis, & quā-
 do illa damnat, & etiam quādo illa laudat. Quo-
 rum Galeni dictorum si aliquam partem, neque
 etiam minimam, reflectat Lycus contra Galenū,
 nihil peccabit. Sed nos circa hoc non versamur.
 Puto clarè dicta, quæ Lycus dicit accepta ex ipso
 Galeno. Nunc videndum, quæ dicat Galenus
 aduersus Lycon. Sibi igitur proponit ostenden-
 dum, quòd secundum omnes tres illas significa-
 tiones a Lyco propositas Hyppocrates benè di-
 xit, dicendo plurimum calidi innati inesse illis,
 qui crescunt, & reprehensionem Lyci proficisci
 ex illius ignorantia. Habet ipse has conclusio-
 nes. Prima est. Calidum innatum esse corpus
 quoddam, & substantiam corpoream compo-
 sitam, quod si sciuiſſet Lycus, non ita reprehen-
 disse. Subiungit secundam conclusionem. Istā
 corpoream substantiam constitui ex prima con-
 cretione seminis, & sanguinis menstrui, quia
 oporteat huiusmodi calidum, in quo totū ip-
 sius fœtus debet consistere, esse primò productū,
 & primò consistere. Quæri poterat, cur ista sub-
 stantia sic concreta ex prima cōiunctione semi-
 nis, & sanguinis menstrui vocetur nomine cali-
 di. Respondet, quòd istud corpus propositum
 dicitur calidum à qualitate, quæ est in illo maxi-
 me præcipua, & potestis addere maxime ad v-
 sum

sum viræ. Poterat aliquis vltcrius quærere, cur
 vocetur innatum. Responder ad differentiam
 aliarum partium, quæ postea illi: adgenerantur
 est enim hoc corpus sine vlla distinctione orga-
 nizationis, circa ipsum postea delineantur par-
 tes, ex quibus animal constituitur, & sic ei adna-
 scuntur ossa, venæ, cartilagines, ligamenta, &
 alia, quæ postea in facto apparent: ita vt istud
 dicatur corpus innatum, quia (inquit Galenus)
 statim ab exordijs, hoc est ex eo tempore, quo
 primum ortum habuere ij, qui gignuntur præ-
 sto est. Et paucis interpositis, subdit, mox vero
 multa iugiter in ea intercedente alteratione os-
 sis, quædam delineatio cartilaginis, ligamenti,
 nerui, & arteriæ, atque venæ, absoluitur. Sic Ga-
 lenus ponit sibi principia, ex quibus Lyco con-
 tradicat. Ex istis autem nullum probat, sed sim-
 pliciter pronunciat, quæ tamen, vt videbitis in
 resolutione, indigebant multa probatione, quia
 si liceret dicere aduersus hominem grauissimū,
 & maximè famosum, talia dicta sunt similia
 fictionibus, quàm rationibus demonstratiuis. Vi-
 debimus igitur, qualiter ipsis vtatur; & postea
 versabimur in illorum consideratione.

DICTATVM VNDECIMVM.

*Examinantur, quæ dixit Galenus contra Lycon, & re-
probaturs eius sententia de corpore conglutina-
to ex semine, & menstruo.*

Attentio Galeni erat demonstrare Lyco, Hippocratem benè fuisse loquutū secū- dum omnes tres illos modos, quos Lycus proposuerat. Applicat igitur principia à se posita ad hoc demonstrādum, & inquit primò, calidum innatū benè dici ab Hippocrate plurimum secundum rationem substantiæ. Inquit, quod Lycus ignorauit, aliter in simplicibus, aliter in commistis dici aliquid magnum, & parū, & plurimum. In simplicibus quidem dicitur secundum extensionem, quia talia sunt eiusdem nature. Sic dicemus in magno cubiculo esse plurimum aeris, in exiguo paruum; in commistis vero, id est in illis, in quibus est compositio multarum partium, vt est in Animalibus, vnum dicitur plurimum, non simpliciter, sed in comparatione, & proportionē ad alia: vt dicimus esse plurimum cerebri in Puerulo, & minimum cerebri in Elephante, cum tamen in isto cerebrum sit multo maius. Ratio est, quia dicimus pluri-

plurimum cerebri in proportionē, & comparationē ad alias partes in Puerō, & ad alias partes in Elephantē. Stāte igitur isto principio rectē Hippocrates dicit, in Pueris esse plurimum calidi innati, illius scilicet corporeæ substantiæ, quam ponit Galenus in comparatione ad alias partes, quæ postea adueniunt huic corpori primigeneo, quod quidem, inquit Galenus, nos videbimus esse verissimum, siquidem in Infante omnia sunt sanguinea, quemadmodum senes euadunt exangues, quos propterea dicimus habere parum calidi; istud enim calidum innatum semper decrescit crescētibus maximē alijs partibus in corporis augmento. Quare cum sic semper minuat in senibus, remanet valdē pusillum respectu aliarum partium, sicuti in Infantibus, & crescentibus est valdē multum secundum eandem proportionē. Si igitur vellet Hippocrates, calidum innatum esse plurimum in crescentibus simpliciter ratione substantiæ aliquid dicēt Lycus, sed nō intellexit Hippocratē, quia vult calidum innatū dici plurimum in ratione substantiæ non simpliciter, sed in proportionē prædicta. Et sic dictū Hippocratis verificatur secundum primum modum à Lyco propositum. Verificatur etiam in secundo modo, qui erat, ut intelligeretur plurimus calor in ratione qualitaris, quia propriæ qualitates non possunt separari a substantia. Quare cum sit plurimus secundum substantiam, etiam debet esse verum, quod est

plurimus secundum qualitatem, qua eadem ratio-
 ne etiam verificatur in tertio modo, secundum fa-
 cultatem scilicet, & vigorem actionis; etenim istud
 omne necessariò consequitur ad duo alia ad pluri-
 mam substantiam, & consequenter plurimam qua-
 litatem. Nec est Hippocrates abusus vocabulo plu-
 rimi; nam, vt monstrat Galenus, quamuis prolixè,
 iste modus loquendi est vsitatus etiam in qualita-
 tibus, & facultatibus actiuis, vt scilicet dicatur plu-
 rimæ, vel non plurimæ. Hæc igitur Galenus Con-
 tra quem oportet dicere, non autem contra sin-
 gula, sed contra ea, quæ sunt ad nostrum pro-
 positum, ne prolixitate rem inuoluamus, quam
 volumus esse dilucidam. Videndum autem est
 modestius, quàm ipse contra Lycon. Vt itaque
 etiam dicamus reuerenter, dicamus solum per
 modum quæsitæ, qui modus etiam faciet, vt fa-
 ciliior sit deffensio Galeni, si aliquis ex Medicis
 voluerit esse pro ipso. Quæro igitur primò, an
 velit Galenus, esse etiam calorem innatum in
 plantis, dubio procul debet velle, quia plantæ
 viuunt, & sine hoc calido non est vita, non so-
 lum vt dicit Phylosophus, sed vt dicit sensus
 ipse, & commune experimentum. Peto mo-
 do ab ipso, quomodo in illis sit hoc corpus
 conglutinatum ex semine, & menstruo, si ibi
 non est semen, neque menstruum? quòd si di-
 xerit esse aliquid proportionale, primò debe-
 bat

bat hoc aduertere, deinde oportebat istud ostendere, vt facit Aristoteles de proportionale cordis. Ostenditur enim pars in planta, quæ primo nascitur, & vltimò moritur, & hoc est illud proportionale; quòd si talis pars est illa, quæ primo nascitur, non erit ante ipsum corpus, quod dixit calidum innatum, primò nascens. Quæro secundo. Quomodo in animalibus generatis ex putredine ostendet mihi esse istud corpus concretum ex semine, & menstruo, cum neutrum ibi sit? Et si aduertamus illorum generationem, numquam possumus cogitare in ea primò haberi aliud corpus, quod calidum innatum debeat vocari. Sed, vt dicebam in principio, necessarium est illum, qui vult versare circa particularia ignoratis communibus incidere in hos errores. Calor certè temperamenti est in omnibus istis, & habet omnes illas facultates, quas diximus in principio, & sunt præcisæ facultates calidi innati. Tertiò quæro. Istud corpus, quod est calidi innati in illis animalibus perfectis, vt in homine, & alijs in quibus est, quoniam in illis hæc est prima coniunctio, quam dicit Galenus, quæro vbi est? Nam si est corpus, debet esse alicubi. Ostendat aliquis si potest, quia in Galeno non satis liquet. Cum enim constituisset hoc calidum, dicit illi ad generari membra, & statim inquit, esse hoc corpus plu-

rimum in Infantibus, quia omnia in illis sunt san-
 guinea, utrum velit hunc sanguinem ubique disper-
 sum esse calidum innatum, non patet, nec rationa-
 bile est, ut dicatur, quia hoc non est corpus coniun-
 ctum ex sanguine menstruo, & semine, sed est san-
 guis ex nutritione nascens, ut etiam postea in A-
 dultis. Peto igitur mihi ostendi, ubi sit hoc cor-
 pus, quod primò nascitur, & primò se habet ad to-
 tius constitutionem, cui omnia alia adnascantur?
 Quæro etiam, an sit necessarium calidum innatum
 esse diffusum per totum corpus, ita ut sit in vnoquo-
 que minimo? Ego quidem pro certo habeo ita
 debere esse, quia in corpore animato quodlibet
 minimum viuit, & quodlibet minimum partium
 constituentium corpus, est animatum, quod peni-
 tus nequit esse sine calido innato. Peto igitur mihi
 ostendi, si hoc calidum innatum est corpus, quale
 dicit Galenus, quomodo diffunditur per omnes
 minimas partes, nisi concedamus corpus penetrare
 corpus? si solum diffunditur, & iuxta ponitur ex-
 trinsecè partibus, ipse partes secundum se non vi-
 uent, non possunt autem nutriri, nisi attrahant ali-
 mentum. quomodo attrahent, si non viuent si
 ut magnes ferrum attrahent extra se. Sed oportet,
 ut intra admittant, & ut nutriantur. Fibrae etiam ad
 attrahendum inerunt frustra, si ibi non adest anima,
 & calidum innatum, quod est illius instrumentum
 ad utendum illis fibris. Sed debet concoqui alimē-

rum etiam in partibus vltima coctione, per quam fit assimilatio, quæ est assimilatio substantialis. Hoc quomodo fiet, nisi in illarum substantia sit hoc calidum, cuius munere hæc omnia perficiuntur? Quæro insuper circa illam concretionem, quam ponit Galenus feminis, & sanguinis menstrui, & dubito, hoc pacto. Non est dubium, quod semen habet vim actiuam, & sanguis menstruus habet vim passiuam, vel, vt dicunt Medici, semen cõcurrit ad productionem fœtus, & actiuè, & passiuè. Hoc nunc nihil ad me. Non reuocatur in dubium, quin ibi sit, & actiuum, & passiuum. Quæro igitur, cur non agunt, & patiuntur? Vbicumque enim sunt propinqua actiuum, & passiuum, & nihil impedit, necessarium est sequi actionem. Fortè dicet aliquis, etiam in mistis est calidum, frigidum, humidum, & siccum, & tamen non agunt, & patiuntur inuicem. Aduertendum est, quod ista sunt facta vnum, & conuenerunt sub vna forma, quæ quidem forma continet illam vnionem. Hic nihil tale dicit Galenus, nec etiam potest cogitari, nam semen, & menstruum simul coniunguntur non amittentia proprias naturas, vt dicit Galenus, adeò vt resultet quid tertium, vt resultat ex elementis, sed permanet in illa cõmixtione, veluti puto iuxtaposita. Cum igitur nihil impediat, quin agant, & patiantur iuxta suas conditiones, non video qua ratione in tali statu permaneant. Vnde etiam quæro, Istud corpus, quod voca-

tur calidum innatum, est ne sub aliqua forma, ita vt cōtineatur in tali esse? Quòd si est sub aliqua forma est ne viuum, & animatū? Si dicamus, quòd non est viuum, nec animatū, quomodo præcipua pars viuētis non est viuā, nec animatā? Si dicamus, quòd viuūt, iam est contra medicos quia nondum cor est factū, in quo est principiū vitæ, & sic habebitur vita sine principio vitæ. Sed præterea istud corpus nōdum est instrumentariū, vt dicit Galenus, qui dicit illi postea ad nosci instrumenta: si non est instrumentariū, quomodo erit animatū, si anima est actus corporis naturalis instrumentarij? Quocirca habet Galenus sententiā plenam ambiguitatis, quas ego sic breuiter proposui. Si enim voluissē considerare singula dicta Galeni, potuissē quærere multo plura, sed ista pro re nostra sufficiant. Quòd si aliquis respondebit istis quæsitis, vt dicebat Plato, vicerit ille, & erit non tãquam inimicus, sed tamquam amicus. Nihil enim aliud quærimus, quàm (vt Aristoteles dicebat) veritatem, & naturam eorum. Si afferantur responsiones, & declarationes, ex rei natura, non parum fuerimus lucrati, qui scilicet didicerimus, & doctiores euaserimus.

DICTARVM DVODECIMVM.

*Dilucidatur dictum Lyci. Et exponitur particu-
la Aphor. 14. prim. sect. Qui crescunt, &c.*

Dicendum adhuc superest pro plena declara-
tione aliquid partim pro Lyco, partim pro
re ipsa. Pro Lyco quidem animaduerten-
dum est, quòd non malè dixit, quando dixit, calo-
rem in Iuuenibus pro ratione substantiæ esse maio-
rem, quàm in Pueris, quia corporis moles sit maior.
Innititur enim hoc dictum principio proposito, qd
calor innatus debet haberi in vnoquoque minimo
corporis. Est autem calor euidenter aliquod, quod
extenditur ad materiam, & est aliquid, quod adne-
dit sibi quantitatem materiæ, in ratione suæ substan-
tiæ. Quare ex mole corporis necessariò recipit in-
crementum, quantum ad propriam substantiam, quia
omne materiale recipit incrementum suæ naturæ
ex materia, in qua est maiori, & minori. Non malè
etiam interpretatur Lycus Aphorismum, quòd Hip-
pocrates benè dixerit appellando plurimum calorem
ex vi operandi; hunc enim esse Hippocratis sensum
paulò post dicemus. Sed malè reprehendit Hippo-
cratem de abusu vocaboli, nollens dici de vi agendi
plurimum, vel nò plurimum, sed validum, & non va-
lidum. Cum enim hoc secundum recipiatur, non
tamen

tamen primum est inusitatū, sed, & apud Populū, qui est arbiter locutionis, & apud scriptores habetur hic vsus, vnde de vi, & robore ad agēdum dicitur plurimum, & non plurimū. Sic etiam apud Aristotelem habebimus vim plurimam agendi, & non plurimā, & dicimus communiter, plurimum posse. Quinimo etiam in Aristotele habebimus vim agendi finitam, & infinitam, quæ omnia ad idem referuntur. Est autem Aristotelis doctrina, quod debemus vti vocabulis, prout sunt in vsu, & apud multitudinem. Quare in hoc benè reprehendit Galenus Lycon. Et hæc quantum ad ipsum. Quantum modo ad rem pro totius explicationis dilucidatione puto ego non aliter fuisse loquutum Hippocratem in illo Aphorismo, quàm respiciendo in calore innato robur actionis, & vim ad agendum. Quod me mouet est hoc. Dicit in eodem Aphorismo, qui crescūt plurimum habere calidi innati, subiūgit, eos igitur plurimo egere alimento; & reddit rationem, alioquin corpus absumitur. Istud absumi corpus pertinet ad robur agendi in isto calore, quia agit efficaciter, & non habens alimentum in quod agat, agit in proprium suum subiectum, & illud consumit. Vnde videmus ieiunantes macrescere, & consumi, quod maxime euenit, vbi est multū calidi innati, quia ibi multa actio ad humidū partium prefertim consumptionem. Me mouet etiam, quod sequitur, senibus inesse parum calidi innati, & ideo

indi-

indigere ipsos paucis fomitibus, quia à multis calor extinguitur. Ista extinctio nihil aliud est, quàm impedimentum actionis, vt magis repatiatur à nutrimento quam possit agere ad ipsum conuertendum. Ad idem facit id, quod sequitur, quòd non corripiantur febribus acutis; ratio est, quia calor non existens robustus ad agendum non potest mouere multam materiam, sed segniter se habet ad mouendum vnde febres languidæ, & vt dicebat Auicenna sepultæ, in his generantur. Similiter puto ex Aphorismo antecedente idem haberi, quòd scilicet calor accipiat ratione roboris ad agendum, quia inquit Hippocrates, Pueros difficulter ferre ieiunium, & inter ipsos maximè, qui sunt viuidiore; istud viuidius nihil aliud importat, quàm pròptitudinem, & vigore ad agendum. Quare ego miror, cur recurratur in expositione huius Aphorismi ad sensus tam remotos, cum in ipsa littera omnia plana sint in sensu, quem posuit Lycus. Sed dicunt, Iuuenes habent efficacius calidum, quia concoquant duriora alimenta, quia sunt in moribus vegetiores. Ratio deceptionis istorum est non benè rem intelligere. Quando dicitur in Pueris esse maiorem calorem, quantum ad vim agendi, hoc est maximè sensatum, si intelligatur, qualem actionem præter hic calor, non solum enim debet concoquere, sed concoquere elixando vt sit plenior distributio, ad faciendam autionem. Debet facere illam
distrib.

distributionem, quæ requiritur ad fauendum ad
 glutinationem partibus pro nutritione, & auctio-
 ne. Debet facere assimilationem, & tandem conuer-
 sionem in substantiam nutriti. Et hæc omnia con-
 seruando figuram partium, & organizationem, &
 operando ad perfectionem instrumentorum, qui-
 bus corpus constat. Ad quæ omnia facienda non
 tanti est calor Iuuenum, in quibus nec fiunt elixa-
 tiones tales, quæ deseruiant tot muneribus, nec est
 cura de perfectione instrumentorum; sed sufficit
 conseruatio, quæ quidem iam etiam propemodum
 ex principio benè posito est stabilita, & facilimè
 potest fieri, & conseruari. Sic igitur, si considere-
 mus actiones caloris in his, qui crescunt, sunt mul-
 tò maioris momenti, quàm in alijs, & requirunt
 calorem valdè efficacem ad agendum. Habet au-
 tem ex natura hanc efficaciam, quia in nuper na-
 tis, & in his, qui crescunt nondum agendo multum
 potuit repati, vt debilitaretur; deinde quia tunc
 est benè firmatum in proprio humido, quod qui-
 dem humidum deseruit ad omnes illas operatio-
 nes, & est nondum aliquid repassum, vt de illius
 vi potuerit detrahi. Sic igitur ad sensum patet,
 vim agendi in tali calore esse robustissimam, & be-
 nè Hippocratem dixisse. Quod modo dicunt de
 cibis durioribus, habet facilem responsionem;
 quia hoc pertinet ad instrumenta, quia requiri-
 tur masticatio, præsertim dicente Auicenna, quòd
 cibis

cibus masticatione assumit quandam coctionem ; in Pueris autem, & in Adolescentibus hoc non potest esse, quia non habent instrumenta, vel penitus instrumenta solida, & confirmata, prout ad hoc requiritur. Natura autem habet proportionem in rebus, & ideo pro qualitate nutriendi, & actionum agendarum parat nutrimentum. Sic videmus, Pullis nascituris in ovo paratum esse nutrimentum ex parte lutea ipsius oui. Idem etiam est considerandum de eo, quod dicitur, Iuvenes esse vegetiores ad motum; motus enim requirit instrumenta, quæ quidem nondum sunt perfecta, si adhuc crescit Animal, sed debent perfici, & non perficiuntur nisi per calorem, ut diximus in Pueris existentem. Ita ut sit multò maius opus perficere instrumenta ad usum, quàm postea uti illis perfectis. Si modo uellemus considerare, quomodo Galenus possit respondere de omnibus istis operibus, quæ debent fieri à calore innato posito illo suo corpore primigeneo, quod uocat calidum innatum, nos uideremus nullo modo conuenienter, & scientificè ipsum posse respondere. Dico conuenienter, & scientificè, quia non dubito, quin uerbosè, & nugaciter. Et ipse, si adestet, esset aliquid dicturus; & si quis uoluerit pro illo dicere. Quòd si nos accipiamus pro calido innato calidum temperamenti, & benè obferuimus non solum quæ à nobis dicta sunt, sed e-

tiam quæ in natura contingunt, non dubitamus;
quin benè omnia possint resolui, ita vt nihil relin-
quatur in re vlla difficultatis. Quod facilè confi-
derantibus apparebit.

FINIS.

VENETIIS, MDCXXVI.

Ex Thypographia Deuchiniana.

Superiorum Permissu, & Priuilegijs.

Sumptibus Hieronymi Piuti.

Ad Signum Montis Parnasi.

63835

S

